

(cui⁹ memini) anno 1545. & anno 1562. Terrorē de cœlo & signa magna nostra ætate non vidimus, quantumcumq; nostri mathematici quandoq; dū sol patitur eclypsim, vel alijs visis signis, in magnam admirationem rapiantur, & inde prognosticentur mala, mentētes nihilominus ferē se semper, non tamen ab ijs prognosticationibus vt vocant, cauentes nec abstinentes quia dū mentiuntur publicē à regibus non flagellantur. Quod vtique genus vindictæ regibus & principibus perquam necessarium existimamus sui officij ratione, vt vel ita tandem insanire gens ista, & syderibus diuinam gubernationem tribuere, vel hominibus liberam rationem præpedire desinat. Multa aduersus eos beatus August. beatus Thomas, & multi sacri doctores, & alij viri doctissimi grauisimis authoritatibus scripturæ, & subtilissimis rationib⁹ scripta reliquerunt. Desiderio inani sæpè populi, & principum curiositate nimia futura prænoscere ambientium fit, vt iam à catholicorum finibus prodigiosa hæc gens non exterminetur. Monuit quondam propheta Ieremias Iudæos hac de re, ibique omnibus monitio scripta permanet. c. 10. Audite (inquit) verbum quod locutus est dominus super vos, domus Israel: hæc dicit dominus, Iuxta vias gentium nolite discere, & à signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vanæ sunt. Hæc autem creaturæ Dei creatæ sunt ob nostram vtilitatem dicente domino

Deo Gen. 1. Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem ac noctē, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos, vt luceant in firmamento cœli, & illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque Deus duo luminaria magna, luminare maius, vt præesset diei, & luminare minus, vt præesset nocti, & stellas. In signa ad annos significandos, & diuidendos menses, & dierum incrementa & diminutiones creata sunt, non ad prælia, mortes, & alia significanda, quæ Deus suæ sacræ reseruauit prouidentię. Quod autem aiunt de aëris corruptione, hoc melius coniecturari possunt ob ciborum inopiam, & pauperum mortem, ex quorum corruptione aëra etiã corrumpi contingit. Mihi pro comperito est ijs hominibus associari demonē, qui coniecturaliter aliqua potest prædicere, & si non visibiliter, saltem inuisibiliter eorum superfedēs intellectui. Ait enim beatus Augustinus frequenter in his prognosticandis se immiscere dæmonis operationem. Hunc locū, quē beatus Thomas adducit, cum medico regio ostenderem, qui hoc morbo satis laborabat, & non modicam ob has nānias authoritatem sibi parauerat, cessauit à iudiciaria mathematica, & omnia Dei prouidentię, & libero hominum arbitrio remisit. Christianum porro hominem his nēnijs, & ferē se semper mendacibus fidē adhibere prognosticis (maximē cum satis compertum sit etiã in illis, quæ scienciæ astrologicæ subiacēt, doctiores ex illis sæpè errare, prout sunt pluuiæ,

Firmamentū
stellæ
& sydera
ad hominum
vtilitatem
creata, nō ad
diuinationes.

Contra
matematicos
insurgit.

Astrologica
iudicia
aspernatur.

plauie, siccitates, frumenti, vel vini copia, seu inopia) non licet, nec ab eis quid futurum sit in rebus humanis postulare, nec talia audire. In illa namq; parte magis arioli officium gerunt, quam mathematici. Vnde & De^o præcepit Leuit. 19. Nec ab ariolis aliquid sciscitemini. Et cap. 20. Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cū eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui. Deutero. quoque 18. idem prohibetur. Saul etiam, 1. Reg. 28. abstulit magos & ariolos de terra, & interfecit eos qui pythones habebant: & merito, dicente Isa. 41. Annuntiate quæ ventura sunt in futurū, & sciemus quia dii estis vos. Operæ pretium est viro Christiano abstinere ab ijs, quæ soli Deo reseruata sunt, cuius modi sunt futuræ diuinationes horū mathematicorum, cum excedunt metastemporis humiditatis, vel siccitatis, & huiusmodi. De reliquis autem dominus nouit futura, & cogitationes hominum: ipse mortificat, & uiuificat, percutit, & manus eius sanabūt. Ceterum cum in hac re agatur contra primum præceptum decalogi, confessarij peccant, si talibus non iniungant abstinere à prognosticandi arte, & qui eos audiunt, vel illis fidem præstāt, si perseuerant: agitur enim de honore Dei, cui est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

*Tractatus. 234. in euangelium beati
Luca ex cap. vigesimo primo.*

Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus suas, & persequentur tradentes in synagogas, & custodias, trahentes ad reges & præfides propter nomen meum. Continget autem vobis in testimonium. Nunc dominus ad quæ sita de templi vastatione respondere incipiens premitte ante illas tribulationes, quæ finis mundi sunt nuntie, ea quæ ventura sunt discipulis ob euangelij sacri nuntiationem & prædicationem: euerfionem etiam templi prædicens, *Sed ante hæc omnia*, hoc est, antequam vastetur templū, antequam finem accipiat gens Iudeorum, prædicantibus vobis iniicient Iudei manus suas in vos. Hoc vnum malū fecit Iudea post dominia ascensum & aduentū spiritus sancti omnibus. Ad omnia enim hæc mirabilia cæci, & spiritui sancto sua iniquitate resistentes iniecerunt manus in apostolos, & discipulos domini, vti sacra Act. apost. lectio continet, vbi reperimus cæcos apostolos, & affectos cōtumelia, ibi lapidatum Stephanum, & omnes discessisse discipulos à Hierosolyma præter apostolos. In alijs autem prouincijs quanta ab infidelibus Iudeis sit passus beatus apostolus Paulus post suam conuersionem legimus. Nunc lapidabant, nunc virgis cedebant, nunc per insidias volebant occidere, & à Felice, & à Portio Festo præsidibus Iudeæ occidendum postulauerūt, & inter manus discerpere voluerunt. Ecce ad reges & præfides tracti, Iacobum enim occidit Herodes, & beatum Petrum contexit in vincula. In testimonium illis cōiugit

Iudeorum
in Apo-
stolos sa-
uitia &
persecu-
tio.

verita-

veritatis, quam nunc à domino audiebant, & in testimonium eorū, quæ postulauerant de templi vastatione: quoniam post has persecutiones non multis interpositis annis vastata est Hierusalem, & templum euersum est, in quo non est relictus lapis super lapidem, & sic pœnas luit Iudæorum infidelitas, & dura ceruix. Semper enim (prout dixit illis Moyses Deutero. 31. antequam moreretur) duri & iniqui fuerunt. Ego enim (inquit ille) scio contentionem tuam, & ceruicem tuam durissimam. Adhuc viuente me & ingrediente vobiscum semper contentiosè egistis contra dominum, quantò magis cū mortuus fuero? Congregate ad me omnes maiores natu per tribus vestras, atq; doctores, & loquar audientibus eis sermones istos, & inuocabo contra eos coelū, & terram. Noui enim quod post mortem meam inique agetis, & declinabitis citò de via, quam præcepi vobis. Et occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu domini, vt irritetis eum per opera manuum vestrarum. Duræ ceruicis populo mala in extremo tempore ventura denuntiat, quando dominum irritauerunt per opera manuum suarū lapiscendo, conspuendo, illudendo, tradendo deniq; Præsidi ad occidendum, & falsi testimonij accusando. In eius discipulos, vt extinguerent (si possent) nomen benedictissimum domini, manus iniecerunt persequentes, flagellantes, occidentes. Hoc est quod illos Iere-

c. 11. dixisse refert, Venite mittamus lignum in panem eius, & eradamus eū de terra viuentium, & nomen eius nō memoretur amplius. Quanto enim magis nisi sunt nomen domini celare, tantò magis exaltatum est, ita vt in nomine Iesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium & inferorū: & omnis lingua confiteatur quoniam dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris. Mala in extremo tempore euenerunt illis, quoniam destructo tēplo, & ad terram prostrata ciuitate Ierusalem, totaque Iudæa redacta sub potestate Romanorum (nostris tandem temporibus sub potestate Turcarum) ipsi Iudæi dispersi sunt per vniuersum orbem, tanquam alienigenæ ab omnib⁹ reputati, in non gentem redacti sunt. Hoc in testimoniū illis contigit, quæ admodum & in testimonium Christi discipuli passi sunt. Illi quidem in vituperium & ignominiam maximam dati sunt inter omnes gentes: hi verò in gloriam & magnum honorem martyrio coronati, alacres passi & mortui sunt. Iudæi pessimi etiam hodie luto & alapis, & sputis vituperati, tristes viuunt: longe autem, tristiores in morte redduntur, quoniam pœnis æternis ascripti sunt. At nos si tradamur in manus persecutionū propter admirabile nomen Christi, gaudentes & læti patiamur aduersa, scientes quoniam leue & momentaneū tribulationis nostræ supremum gloriæ pondus operatur in nobis, contemplantibus non ea quæ videntur, sed quæ non videntur.

Vastatio
Hierusalem.

Iudæi se-
per duræ
ceruicis
erga Deū
& contē-
tiosi fue-
re.

Iudæorum
iniquo de-
siderio
cōtrariū
accidit,

Iudæi in
non gen-
tem reda-
cti, & in
æternum
damnati

Diui-
gratia
perat
immuta-
naturam

Testimo-
nia mar-
tyres ex-
hibuere
de Chri-
sto omni-
bus popu-
lis.

videntur. Siquidem quæ videntur, tempo-
ralia sunt: quæ autem non videntur,
æterna. In testimonium Iudæis & gen-
tibus passio beatorum martyrum fuit,
quoniam de Christo domino validum
testimonium reddidit exercitus mar-
tyrum, puerorum puellarumque mi-
rabilis illa constantia, & diuitem sprete
diuitiæ, possessiones, imo ipsa etiã vita
propter nomen Christi. Nisi enim ful-
tiffissent diuina & supernaturali gra-
tia, talia gerere minimè potuissent, ne-
dum varia crudelissimaque tormenta
tolerare gaudentes, & maiori circum-
fulgere lætitia dum torquentur & mo-
riuntur, quam dum epulantur, & inco-
lumes viuunt. Hæc sunt testimonia tua
ô bone Iesu, quoniam nisi Deus verus
esset, talia tolerare & superare testes tui
non possent. Non enim naturale est ho-
mini diuitias spernere, nec possessiones
relinquere, nec tormenta diligere, nec
mortem oppetere. Abhorret natura mor-
tem, abhorret torturam, abhorret aspe-
ra, diligit mollia. Superat autem, mu-
tatque naturam gratia cœlestis, & te-
stimonium reddit diuinitatis Christi.
Gratia cœlestis transmutat naturam,
vt quæ natura diliguntur, gratia sper-
nantur: & quæ natura appetuntur, gra-
tia respiciuntur: & omnium alacritate
ieiunia celebrentur, diuitiæ & hono-
res nihili fiant, paupertas & despectus
amplexentur, tormenta alacri animo
tolerentur, & omnium terribilium ter-
ribilissimamors plusquam vita appe-
tatur, diligatur, optetur, & cum obla-

Diuina
gratia su-
perat &
immutat
naturam.

ta à carnifice fuerit, summo gaudio sus-
cipiatur. Hæc in hominibus mutatio
dexteræ excelsi est, testimoniumque
reddit diuinitatis Christi, cui cum pa-
tre & spiritu sancto est honor, gloria, &
imperium per omnia secula seculorū.
Amen.

¶ *Tractatus. 235. in euangelium beati
Luca ex cap. vigesimo primo.*

Ponite ergo in cordibus vestris non præ-
meditari quemadmodum respondeatis,
ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui
non poterunt resistere, & contradicere om-
nes aduersarij vestri. Recordamini, nec vn-
quam vos prætereat hoc, quod vobis sug-
gero, ne præmeditemini quemadmodum
respondeatis. Vtique si studio & philo-
sophia hoc agendum esset negotium,
temporale, non æternum reputaretur,
sophisticis argumentis suffultum, non
ratione cœlesti. Verum quia ego vos
elegi indoctos, vt doctissimos quosque
rhetores & philosophos diuinitus su-
peretis, non opus est vobis præmedita-
tione, & studio sciētix terrenæ ad meã
introducendam fidem, & in cordibus
hominum ostendendam diuinitatem.
Si enim hoc sic agendū esset, profectò
dicerent homines meam suaderi natu-
ralibus rationib⁹ fidē, quod longè abest
à Deo. Sed ego dabo vobis in illa hora os, &
sapientiam, cui non poterunt resistere &
contradicere omnes aduersarij vestri. Non
dico vti que fore hos vel illos: insipi-
entes, siue sapientes, magnos reges,

Christia-
na fides
cœlestib⁹
non natu-
ralib⁹ ra-
tionibus
nititur.

vel minimos populi, sed omnes dico ad uersarios vestros. Tanta utique est vis veritatis, & diuinitatis meæ potentia, ut omnem superet intellectum, omnē subigat philosophiam, omnē excedat rhetorum loquendifacultatē. Iam pridem hoc in figura contigerat Moyfi, cum Exo. 4. Deo se mittenti ad Pharaonem imperitiæ se excusaret dicens, Obsecro domine, non sum eloquens ab heri, & nudius tertius: ex quo locutus es ad seruum tuum impeditioris, & tardioris linguæ sum. Dominus verò ad eum, Quis fecit os hominis, aut quis fabricatus est mutum & surdum, vidētem & cæcum? Nonne ego? Perge ergo, ego ero in ore tuo, docebo quoque te quid loquaris. Hoc etiā in prophetia contigit Ieremiæ c. 1. Cum enim illo dominus diceret, Priusquam te formarem in utero, noui te, & antequam exires de vulua sanctificauit te, & prophetam in gentibus dedi te. Et dixi (inquit) A, a, a, domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Et dixit dominus ad me, Noli dicere, Quia puer sum: quoniam ad omnia quæ mittam te, ibis: & vniuersa quæcunq; mandaue ro tibi loqueris. Sic profecto labia Isaïæ mundata sunt ignito carbone de altari sumpto, quo labia eius tetigit Seraphi, & ad prophetandū mundatus est. Dñs igitur qui verus Deus est, discipulis suis eam, quam iam olim suis seruis contulit eloquentiam, nunc factus homo prosequitur: & non humanus diuina vult tractari, sed humana humanus tra-

Deus ser
uos suos
eloquen-
tes red-
dit.

ctentur, sua verò diuinitus exerceantur. Propterea non opus erat premeditari eos, quibus ante reges & præsidēs seculi, & coram sapientibus verba de fide proponere præcipiebatur: sed diuinitus in illa hora dabatur eis os, & sapientia, cui non poterant resistere omnes eorum aduersarij. Testis fuit horum beatus prothomartyr Stephanus, de quo habetur Act. 7. Quem cum audissent Iudæi, discabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum: (hoc quippe) quoniam non poterant resistere sapientiæ, & spiritui, qui loquebatur in Stephano, prout dicitur c. 6. Cum autem sic disse carentur cordibus suis, iniecerunt manus in illum, & extra ciuitatem ducentes lapidibus occiderunt. Vincit veruntamen veritas (sicut scriptum est) vincit, & superat omnia. Cum enim Darius cœnam fecisset opulentā omnibus magistratibus Medorū & Persarū, & vernaculis suis (Esdr. 3. c. 3.) & quid esset fortius illi tres iuvenes, qui custodiebant regem dormientem, scripserunt, ut rex sententiam ferret, primus scripsit, Forte est vinum: alius scripsit, Fortior est rex: tertius scripsit, Fortiores sunt mulieres, super omnia autē vincit veritas. Vocati autē corā prætoribus, & magistratibus & purpuratis rationē vnusquisq; suę sententię corā omnibus longo est prosecutus sermone. Ceterum veritatē fortiorē qui dixit, accepit palmā: non enim potest prosterni veritas, & si aliquādo obfusari, cōmoueri, non tñ deijci potest. Supernatat quasi oleum

Veritas
omnia su-
perat.

Diab-
menda

oleum super aquam, quod mergi non potest quantumcūq; prematur, & sub- tus subigatur. Ideo sacra fides nostra non potest submergi, quoniam innititur veritati summæ, qui est Deus: ipse enim veritas est, & veritatis pater, dicente propheta, Omnia mandata tua veritas. & alibi, Veritas dñi manet in æternū. & iterum, Scuto circūdabit te veritas eius. Et Ioā. 14. Ego sum (ait dñs) via veritas, & vita. Etc. 8. Veritas liberabit vos. Et beatus apostolus Paulus ad Ro. 3. Est autem Deus verax, omnis autē homo mendax. Veritatem igitur sectemur tam erga Deum, quā erga proximos: erga Deum veram semper retinentes fidem: erga proximos etiam veritatem, quoniam sumus inuicem mēbra, sicut scriptum est Eph. 4. Renouamini autem in spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominē, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatē vnusquisq; cum proximo suo, quoniā sumus inuicem membra. De diabolo dicitur non sterisse in veritate, hoc est in rectitudine fidei. Ioan. 8. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non est veritas in eo. Ex eius parte sunt heretici mendacium loquentes, & qui illos sequuntur, dicente apostolo. 2. Tim. 4. Testificor coram Deo, & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & per aduentū ipsius, & regnū eius, prædica verbū, in sta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni

patientia & doctrina. Erit enim tempus cum sanā doctrinā non sustinebūt, sed ad sua desideria coaceruabūt sibi magistros prurientes auribus: & à veritate quidem auditū auertent, ad fabulas autē cōuertetur. Omnis huiusmodi à veritate auditū retrahit, sicut c. 2. ait idē apostolus in eadē epistola, Sollicitē autē cura te ipsum probabile exhibere Deo operariū in confusibile, rectē tractantē verbū veritatis: prophana autē, & vaniloquia de uita, multū enim proficiūt ad impietatē & sermo eorū, vt cancer serpit, ex quibus est Hymenæus, & Philetus, qui à veritate exciderūt. A veritate siquidem excidit quisquis rectā & verā fidem nō tenet, & qui talia docet. Vnde & ad Tim. epist. 1. c. vltimo idē apostolus ait, O Timotheæ depositū custodi: deuitās prophanas vocū nouitates, & appositionis falsi nominis sciētia, quā quidā promittētes à fide exciderūt. Necessē igitur est omni Christiano, qui verā fidem cupit tenere, à prophanis vocis nouitatibus & vaniloquijs cauere, ne excidat à recta fide, sicut fecere Hymenæus & Philetus & quicumque vult attendere ijs vaniloquijs & prophanis verbis: tenere autē, semperque inhærere ijs, quæ à sacrosancta Romana ecclesia proponuntur, tenentur, & obseruantur, gratia domini nostri, Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorū. Amen.

¶ *Tractatus. 236. in euangelium beati Luca ex cap. vigesimo primo.*

cc ij

Trade

Summa
veritas
Deus.

Hæretici
médacer

eritu
nia lu
rat.

Diabolus
mendax.

Christia-
no cauen-
dum a no-
uitatibus
& vani-
loquijs.

Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. & capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Mundus ea quæ sua sunt, diligit, quoniam secundum beatum Ioannem epistol. 1. capit. 5. mundus totus in maligno positus est. Et dominus Ioan. 5. ait, Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mudo, propterea odit vos mundus. Quatuor hominum genera ponit dominus, à quibus tradendi erant, parentes, fratres, cognatos, & amicos. Magnæ utique necessitudinis vincula: sed odium, & vniuscuiusque malitia in eam dementiam deuenire fecerunt parentes (Iudæos. s. nam discipuli ex Iudæa nati fuerunt) vt parentes, quorum natura est filijs thesaurizare, illos ad dignitates & honores extollere, quasi expoliata natura traderent filios suos discipulos domini. Tam longe abest caro à spiritu, in tantum progreditur malum odium conceptum. Fratres etiam ipsos persecuti sunt & cæteros sanguine & amicitia coniunctos. Omne naturæ vinculum rumpit ferox odium. In tantum autem grassabitur traditio, quòd multi ex vobis morte afficientur. Nec quidem qualicumque morte, sed crudeli: quando quidem aliqui igni tradentur, alij pe-

Mundus tantumque sua sunt diligit.

Odium quantum possit.

lago demergentur, alij viui decoriabuntur, alij abscisis manibus, pedibusque amputatis crudelissimè cruciabuntur. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Iudæi indignabantur quod sibi mors Christi imputaretur, & quæ crucifixerant, negabant Deum. Gentes stultitiam reputabant crucifixum esse Deum, omniaque sua simulacra demonia esse. Omnes dii gentium demonia, dominus autem cælos fecit. Quoniam & Iudæi (inquit beatus apostolus Paulus. 1. Corinth. 1.) signa petunt, & Græci sapientiam quærunt: nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: ipsis autem vocatis Iudæis atque Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. Postquam enim conuersi sunt eorū aliqui, reputant Christum Dei virtutem Iudæi, & Dei sapientiam gentes. Nihilominus tamen priusquàm credant, & qui ex illis non credunt, morte afficient ex vobis, & eritis odio omnibus hominibus, Iudæis & gentibus propter nomen meum. Quoniam Iudæi quidem vos persequentur quasi contra legem agentes, gentes vero quoniam eorū simulacra demonia dicentes, è templis auferre conabimini. Ceterum hæc vobis sit ingens consolatio, quoniam capillus de capite vestro non peribit. Scriptum quippe est psalmo. 33. Multæ tribulationes iustorum: & de omnibus ijs liberabit eos dominus.

Iudæi Christi Deum esse negant.

Deus custodit & liberat iustos.

Custo-

Custodit dominus omnia ossa eorum: unum ex ijs non conteretur. Si dominus ossa conseruat, & capillos etiam capitis numeratos habet: non peribit certè anima (hoc præcipuū est) non peribit corpus, sed reponetur, resuscitandū, quando nec etiam capillus capitis peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Quare autem dixerit dominus animas in patientia possidendas potius quàm in aliqua alia virtute, ait beatus Thomas quoniam possidere importat quietam dominium, quod patientia nobis præstat, quia remouet, & radicitus euellit omnes passionem aduersantes, quibus anima inquietatur. Ad tolerandum tamen quodcunq; malum quatuor sunt necessaria. 1. Patientia, cuius officium est tollere tristitiā. 2. Mansuetudo, cuius est irā moderari. 3. Charitas, quæ tollit odium. 4. Iustitia, quæ tollit iniustum nocumentum & vindictam. Itaque patientia principium est tolerandi aduersa, quoniam remouet à corde tristitiā: propterea qui habet illam, dicitur animam possidere suam, ne ipsa anima à dæmone per peccatum possideatur. Videant & considerent qui proximis nocere cupiunt, ne vindictam sumant, quātis oporteat illos esse præditos virtutibus. Patientia videlicet, ne tristentur propter nocumentum sibi illatum: mansuetudine, ne irascantur: charitate, ne odium concipiant: iustitia, ne iniustum inferant nocenti nocumentum. Possideamus igitur & nos in patientia animas no-

stras, & nihil nobis triste accidere reputemus præter peccata. Propter hæc doleamus, propter hæc tristemur: etenim nihil aliud plangi debet præter peccata. Cætera omnia incerta sunt ad salutem, nemo enim scit an diuitiæ sibi sint salutares, vtrum honores proficiant ad vitam æternam, & quemadmodū eleuant homines in terra, sic illos ad superna & cœlestia eleuent regna: salus an conducat ad animæ salutem. Hæc omnia incerta sunt, possunt enim prodesse ad salutem, possunt etiam nocere. Peccatum verò certum est notabile damnum animæ peccatoris inferre: si quidem aufert à peccante gratiam, aufert & vitam æternam. Ob incertitudinem aliarum rerum an profint, vel noceant, Ieremias. 9. ait, Hæc dicit dominus, Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur diues in diuitijs suis: sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire, & nosse me, quia ego sum dominus, qui facio misericordiam & iudicium, & iusticiam in terra. Hæc enim placent mihi, ait dominus. Cum tria hæc audimus, ad illa facienda præparemur, quoniam dominus diligit misericordiam, & iudicium: & misericordia domini plena est terra. Cum enim serui simus, illa diligere debemus, quæ nouimus dominum Deum nostrum diligere: & illa facere, quæ domino placere conspiciamus. Hæc cum fecerimus, fiduciam habebimus apud Deū, & dicere poterimus

Ob peccata solum nos contristari oportet.

Quæ diligere & facere debemus.

Resurre-
ctio à
mortuis.

Patiētiæ
vis.

Vindicta
nō sumē-
da.

Deus cu-
modit &
operat iu-
os.

domino, Quæ diligis domine, dileximus: quæ facienda sanxisti, fecimus: diligis misericordiam, iudicium, & iustitiã, hæc fecimus. Feci (ait domino David) iudicium, & iustitiam: non tradas me calumniantibus me. Suscipe seruum tuum in bonum: non calumniæt me superbi. Illi (inquam) superbi, qui totis viribus conantur nos à regno cœlesti retrahere, & secum nituntur demergere in infernum. Patienter igitur omnia aduersa in corde recipiamus, ne nobis tristitiam inferant: mansuetè agamus, ne nos ira commoueat: charitate diligamus nobis nocentes, ne odio illos prosequamur. Demum nullum illis nocumentum inferamus, quatenus iustitiam obseruemus, & misericordiã à domino reportemus gratia eius, qui cum patre, & spiritu sancto viuit, & regnat Deus per omnia seculorũ. Amen.

*Tractatus. 237. in euangelium beati
Lucæ ex cap. vigesimo primo.*

Cum autem videritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam, quia dies ultionis ijsunt, vt impleatur omnia quæ scripta sunt. *Ue autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus: erit enim pressura magna super terram, & ira populo huic, & cadent in ore gladij, & captiui ducentur in omnes gentes, & Ierusalem calcabitur à gentibus,*

donec impleantur tempora nationum. Primam quam videritis obsidionem, scitote quoniam ipsa est desolatio eius. Iam non erit amplius quemadmodũ tempore Ezechia regis cum obsessa a Senacherib leuata est eius obsessio, centum octoginta quinq; millibus ab angelo nocte vna ex castris inimicorũ occisis. Nec quẽadmodum tempore Sedechia obsessa & capta a rege Babylonis, & iterum post septuaginta annos reedificata est. Sed desolatio hæc perdurabit vsque in finem seculi. Caveant qui in peccatis perseverant ne fortè post vnam & alteram correptionem, quam à domino acceperunt, iterum peccata peccatis addant, & morti tradantur, vtinam temporali tantummodo. Et quod de Ierusalem factum cernimus, ne in nobis fiat formidemus. Dicitur enim uero Ecclesiastici. 5. De propitiato peccato noli esse sine metu, nec adijcias peccatum super peccatum: & ne dicas, Misericordia domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius. Non tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus non intrent in eam, quia dies ultionis ijsunt. Cautos reddit dñs & discipulos suos, & Iudæos, vt fugiãt ab habitatione ciuitatis, quam primũ rescuerint hostes

Desolatio Ierusalem & Iudæorũ vsque in tñem.

Non peccandum super misericordiã Dei.

Non procrastinanda penitentia.

*Aufugie-
dum iu-
stis ab ini-
quis nisi
mulpe-
reant.*

hostes aduentare. Quoniam dies ultionis ij sunt, & fugiendum est, ne qui sine culpa est ultioni huic inuolatur cum nefandis Iudæis. Sic angelus Gen. 19. Loth stimulabat, vt exiret e Sodomis. Salua (inquit) animam tuam, noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione, sed in monte saluum te fac, ne & tu simul pereas. Proculdubio nisi aufugisset, inuolueretur cū peccatoribus incendio. Ideo dñs suos monet vt aufugiāt, & qui extra ciuitatem inuenti fuerint, ne in illam ingrediantur, quoniam dies ultionis est. Beatus apostolus Paulus Hebræos monet. c. 10. vt caueant à peccatis, ne in ultionem Dei veniant, dicens: Irritam quis faciēs legē Moyfi, sine vlla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur. quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit. Scimus enim qui dixit, Mihi vindictam, & ego retribuam. Et iterum, Quia iudicabit dominus populum suum. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Caueant de quibus dicebamus, qui in peccatis perseuerant, & iam bis à domino flagellati non emendantur, quoniam horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Vt impleantur omnia quæ scripta sunt. De quibus primus Moyses Deutero. 32. ait, Deum, qui te genuit, dereliquisti: & oblitus es domini creatoris tui. Vidit dominus, & ad iracun-

diam concitatus est: quia prouocauerunt eum filij sui, & filix. Et ait, Abscondam faciem meam ab eis, & considerabo nouissima eorum: Generatio enim peruersa est, & infideles filij. Ipsi me prouocauerunt in eo qui non erat Deus, & irritauerunt in vanitatibus suis: Et ego prouocabo eos in eo qui non est populus, & in gente stulta irritabo illos. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima, Deurabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Balam etiam Nu. 24. aduentum domini annuntians, Iudæorumque destructionem, Heu (inquit) quis victurus est quando ista faciet Deus? Venient in trieribus de Italia, superabunt Assyrios vastabunt Hebræos. Et Daniel. 9. postquam aduentum domini prophetauit, ait, Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus, & non erit eius populus qui eum negaturus est. Et ciuitatem, & sanctuarium dissipabit populus cum duce veniuro, & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada vna, & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium, & erit in templo abominatio desolationis: & vsque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio. Innumera alia reperiuntur in prophetis testimonia huius gentis Iudæorum punitionis, quæ à beato apostolo Paulo

Furor dei
terribilis.

Iudæorum
punitio
propheta
zata.

ad Ro. 11. explicantur. Pregnantibus & nutrientibus vā, quoniam pressura erit magna, & fugere non poterunt. Multaq; patientur abortum, & aliā famis impatientia filios quos paulo ante in lucem ediderunt, nefanda immanitate vorabūt, prout scribit Iosephus, de bello Iudaico, accidisse. *Cadent in ore gladij, Ipsi experti sunt. Et captivi ducentur in omnes gentes.* Hoc ipsi adhuc experiuntur per totum orbē dispersi, & sub iugo tyranni Turcarum, & in Africa sub Mahometanorum vsq; in hodiernum diem degunt. Et nos eos scimus, & experimur sub infidelium ditione, & tyrannide degere. *Et Ierusalem calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora nationum.* Quod euidēter Dauid ps. 58. prophetauit dicens, Conuertentur ad vesperam, & famem patietur vt canes, & circuibunt ciuitatem. Ipsi dispergentur ad manducandum: si verò non fuerint saturati, & murmurabunt. Isaias 10. reliquias saluas dicit futuras ex Iudæis: De quo beatus apostolus Paulus loquitur per totum cap. 11. ad Ro. Non est acceptor personarum Deus, Iudæi spreuerunt Dei consilium, & occiderunt sibi missum dominum nostrum Iesum Christum. Gentes crediderunt, populus non cognitus credidit. Iudæi filij, facti sunt alieni, mentientes domino, inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Claudicauit Iacob eum lustratus esset cum angelo (Gen. 32.) quoniam emarcuit neruus femoris eius. Claudicauerunt Iudæi crucifigi faciē-

tes dominum, & emarcuit virtus eorū, & euauerunt sacrificia eorum, & euersum est templum eorum, & periit regnum eorum, & decidit sacerdotiū eorū, & facti sunt in derisum omni populo vniuersæ terræ. Ipsi obligati sunt & ceciderunt, nos autem surreximus, & erecti sumus gratia dñi nostri Iesu Christi cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus, 238. in euangelium beati Lucae ex cap. vigesimo primo.*

ETerunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentium præ confusione, sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi: nam virtutes caelorum mouebuntur. Postquam impleta fuerint tempora nationum, quæ dominus prædixit, & Iudæi ad vesperam conuersi, erunt signa in sole, & luna, & stellis. Veniet utiq; generale iudicium: sed quanto post id temporis veniet, an post mille annos, vel decem, vnum, aut ceterum millia, nemo scit, solus hoc Deus nouit. Præcedent autem iudicium ipsum ea, quæ hic enumerantur, signa in sole, luna, & stellis. A summo caelo egressio Christi, & occurfus eius vsque ad summum eius. A caelo igitur incipient signa iudicij fieri, vnde egressus est saluator, vt illum cognoscamus omnes dominum esse & creatorē cæli, & terræ, maris, & omnium quæ in ipsis sunt. In eius passione sol & luna signa

Derisi lu
dæi in v.
niuerso
orbe.

Deus nō
acceptat
personas.
1. Tim. 2. 4.

Figura in
Iacob.

Vltimi
iudicij
diem ne
mo nouit
præter
Deum.

Op
tio S
in te
strib

Signa sy-
derū cœ-
lestiū in
passione
& aduen-
tu dñi.

signa magna dederunt: luna enim ue-
ro contra sui motus cursum in plenilu-
nio retrocessit, & solē obscurauit à sex-
ta hora vsque in horam nonā. Per tres
nempe horas continuas stetit ante solē.
De qua obscuracione meminit beatus
Dionysius Areopagita ad Apollopha-
nem epistola. 11. Cum enim essent phi-
losophi ambo considerauerunt præfa-
tam solis obscuracionem cum essent in
Heliopoli Ægypti ciuitate. In stellis
erit etiam obscuratio dicēte beato Ioā.
Apoc. c. 6. Et sol factus est niger tanquā
saccus cilicinus, & luna facta est rota si-
cut sanguis (Hoc quoque prophetauit
Ioel, c. 2. Sol conuertetur in tenebras, &
luna in sanguinem antequam veniat
dies dominimagna, & horribilis) sequi-
tur beatus Ioannes, Et stellæ de cœlo
cecciderunt super terrā, sicut ficus emit-
tit grossos suos, cum à vento magno
mouetur. Veruntamen cum qualibet
stella, quæ est in firmamento maior sit
rota terra, accipiendum est hoc quod
dicitur de casu stellarum in terram, de
quibusdam cometis figuram habenti-
bus stellarum, qui cadent in terram. Ex
commotione enim uero cœli, & elemē-
ti ignis, quod est superius prope primū
cœlum, supra primam aëris regionem
hæ stellæ apparebunt, & decident in ter-
ram. A sole igitur, qui est omnium ge-
nerabilium & corruptibilium naturale
principium, & qui adiuuat omnē pro-
ductionem, quæ fit in terra atq; etiam
conseruationē, ad cuius approximationem
omnia arbuta reuiuiscunt, & ad

Stellæ
quomo-
do cadēt.

Opera-
tio Solis
in terre-
stribus.

cuius elongationem omnia penè mo-
riuntur, folijsq; & pulchritudine expo-
liantur, signa futura incipient. *Et in ter-
ris pressura gentium præ confusione soni-
tus maris & fluctuum.* Eleuabitur mare,
& intumescet fluctus eius multò am-
plius consueto, & rugitus emittent flu-
ctus nunquam auditos. Ad hæc arescēt
homines circumspectantes in solita sig-
na, & lumine cœli carentes: intelligent
quippe iudicium domini appropinqua-
re, finemq; accipere seculum, tot tan-
taq; horribilia, & insueta videntes. Fiet
hæc obstupenda opera ministerio ange-
lorum illorum, qui inter cæteros virtu-
tes appellantur, quorum officiū est mi-
racula edere. Talis erit finis huius mali-
gni mundi, talis obstupenda peccatorū
eterisio. Ignis (etiam ait propheta) ante
ipsum præcedet, & inflamabit in circui-
tu inimicos eius. ps. 96. Miserabilis exi-
tus, cuius fuit læta creatio. Sed quoniā
malè utimur creaturis, etiam per ipsas
creaturas ferimur dicēte scriptura Sap.
5. Acuet autem diram iram in lanceā,
& pugnabit cum illo orbis terrarū con-
tra insensatos. Deutero. quoque. 32. Ig-
nis succensus est in furore meo, & arde-
bit vsq; ad inferni nouissima. De hac
horrenda die beatus apostolus Petrus
epist. 2. c. 3. ait. Cœli autē qui nunc sunt,
& terra eodem verbo repositi sunt igni
reseruati in diem iudicij perditionis im-
piorum hominum. Vnum verò hoc
non lateat vos charissimi: quia vn⁹ dies
apud dominū sicut mille anni, & mil-
le anni sicut dies vnus. Non tardat dñs

igne pu-
nietur iij
qui, igne
consume-
tur mun-
dus.

Mille an-
ni apud
Deū dies
vnus.

promis-

promissionem suam sicut quidam existimant, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reuerti. Adueniet autem dies domini sicut fur, in quo coeli magno impetu transient, elementa vero calore soluentur. Terra autem, & omnia quae in ipsa sunt opera exurentur. Cum igitur haec omnia dissoluenda sint, quales oportebit vos esse, in sanctis conversationibus & pietatibus expectantes, & properantes in aduentum diei domini, per quem coeli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent? Nouos verò coelos, & nouam terram, & promissa ipsius expectamus, in quibus iusticia habitat. Propter quod charissimi haec expectantes satagite immaculati & inuolati & inueniri in pace: & domini nostri Iesu Christi longanimitatem salutem arbitramini. Verum ne quis dicat, Haec visur⁹ non sum, mortuus ero quando ista stupenda fient. recordetur vnusquisque nostrum sui etiam iudicij: in quo intellectus obscuratur, qui tanquam sol illuminat animam, nam propter aegritudinis dolores, & soluendi corporis anxietatem (cum anima per sensus percipiat, quae sentit) proculdubio intellectus non potest perturbato corpore ita perspicue quae sibi necessaria sunt, quemadmodum corpore valente percipere. Ecce signa in sole. Et luna, videlicet voluntas etiam premitur, nec valet tanta celeritate & amore diuina amplecti, maxime quae terreno semper amore occupata de rebus caelestibus & diuinis mi-

nime curauit. Memoria etiam tunc recordatione diuitiarum, domus, familiae, liberorum, & amicorum occupatur, quippe quae ijs est speciebus repleta. Stellae etiam decidunt quum sensus vi morbi, & appropinquatis mortis tabescunt, eorumque operationes obfuscantur. Mare & fluctus intumescunt cum cernit homo grauissima se commisisse peccata, & in memoriam vnum peccatum post aliud reuocatur. In hac perturbatione homine constituto nihil aliud restat, nisi arescere praetimore mortis, & expectatione sententiae, quam laturus est iustus iudex Christus. Si haec animadueterimus saepe a peccatis perpetrando pedem retrahemus, & relictis seculi prauis consuetudinibus secundum domini nostri Iesu Christi euangelium sobrie & pie viuemus, expectantes horis singulis eius ad nos iudicandos aduentum: cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 239. in euangelium beati Lucae ex cap. vigesimo primo.

ET tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate. Hiis autem fieri incipientibus respicite, & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Ecce secundus Messiae aduentus, de quo Dan. c. 2. multa dicuntur: de aduentu etiam Antichristi, & multorum haereticorum. Inter quae de domino Iesu Christo ad iudicium veniente cum maiestate magna,

Mortis meditatio peccatorum euasione est.

Secundus Messiae aduentus.

Obiectio
ni respōdet.

Dies mortis vnici
qui in specie dies iudicij.

On
dic
tun
lio.

Eu
cau
.i.

Iniq
uini
nec i
mēto
de v
re p
runt.

ac

ac potestate ait, Aspiciebam ergo in visione noctis, & ecce cum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat, & vsque ad antiquum dierum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum: & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi feruient. Potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnū eius quod non corrumpetur. Ioannis. 5. dicit dominus, Nec enim pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent filium sicut honorificant patrem. Et paulò inferius, Sicut enim pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso, & potestatem dedit ei iudiciū facere, quia filius hominis est. Tres colligimus causas quare omne iudiciū datum sit filio. Illa prima sit quam beatus assignat Augustinus super Ioannē eadem, quæ referimus, verba exponēs, vt scilicet possit iudex ab omnibus cerni. Neque enim iniqui diuinitatem videre poterunt, alioquin beati essent, vel in raptu de eius visione gauderēt, quod eorum repugnat damnationi perpetuæ. O omni luctu plangendam turbam, cui nec ad horam sui cōditoris cōceditur beata visio. O genus miserum humanum, quod tales genuit sui author rebelles inimicos, quibus perpetuò ipse aufert sui vultus accessum. O obscurissimam peccatorum cæcitatē, qui pro rebus caducis, proq; delicijs momentaneis diuinam amittunt gloriam. Secundam reddit rationem Nicolaus in

glossa eiusdem loci dicens, Iudicia sapientibus committuntur: cum autem filius sit sapientia patris, illi iudicium viuorū & mortuorum cōmittitur. Tertiam addimus rationem, quoniam per verbum omnia facta sunt, omnia etiam instaurata. Illi ergo qui redemptionē operatus est merito iudicium committitur, vt diuidat eos qui redemptionē amplexati sunt, ab ijs qui illam respuerunt vel omnino non credentes, vel nō secundum illam viuentes. Iustissimo ergo Dei iudicio constitutum est redemptorem iudicem esse, qui operatus est salutem in medio terræ. Pastori nempe datum est oues ab hœdis separare: ille autem, qui pastor est ouium, & qui pro ouibus suis animam suam posuit, merito iudex constituitur, vt separet bonos à malis, iustos à peccatoribus, gloriosos à damnatis, & vnicuique tribuat secundum opera sua, vt ait ipse met Matt. 16. Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis, & tunc reddet vnicuique secundum opera eius. Insunt enim & Christo domino illa tria quæ in vero iudice requiruntur, ea D. Th. 3. part. refert dū de iudiciaria Christi domini potestate disserit. Potestas enim uerò coercendi requiritur in iudice: aliàs non poterit iudicium proferre, nec veram & rectam administrare iustitiam, qui virtutē ad coercendum non habet. Vnde scriptū est Ecclesiastici. 7. Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute irumpere iniquitates. Præsidentibus nempe, quibus

potest-

Omne iudiciū datum est filio.

Eius rei causas tres .1.

Iniqui diuinitatē nec in momento qui de videre poterunt.

2.

Iudici in
tegritas
necessa-
ria,

potestas iudicandi incumbit, hæc scri-
pturæ sententia valde necessaria est. Sic
quippe oportet integrum esse iudicem,
vt à nemine flecti, vel à recto virtutis
tramite deuiare, etiam si à patre, siue à
matre, vel quocunq; amico exoretur.
Dominus enim cum in templo triduū
remansit, cum à Deipara matre audis-
set sup. c. 2. Fili quid fecisti nobis sic? re-
spondit, Et quid est quod me quæreba-
tis? Nesciebatis quia in ijs, quæ patris
mei sunt, oportet me esse? Et cuidam
sibi referenti, Ecce mater tua adest, &
vult loqui ad te, Quæ est (inquit) ma-
ter mea, & qui sunt fratres mei? Qui-
cunq; enim fecerit voluntatem patris
mei qui in cœlis est, hic meus frater, &
soror, & mater est. Requiritur secundo
in iudice zelus rectus, vt secundum Au-
gustinum fiat iustitia cum dilectione
hominum & odio vitiorum. Nemo
siquidem talem vnquam dilectionem
habuit, qualé Christus dominus in ge-
nushumanum, qui animam suam po-
suit pro ouibus suis, & pro grege suo
mori dignatus est. Discant etiam qui
populis præstant, vitia odisse, hominus
autem diligere. Sciantque populi non
personarum odiores puniri, sed odio
peccatorum castigari. Castigasti me do-
mine, & eruditus sum sicut iuenculus
indomitus. Iere. 31. Et beatus apostolus
Paulus ad Heb. 12. Quis enim filius, què
non corripit pater? Quem enim dili-
git dominus, castigat: flagellat autem
omnem filium, quem recipit. Sed quia
flagella magnam discretionem requi-

Index ze-
lū habeat
rectum.

Correp-
tio malo-
rum ma-
gnam re-
quirit pru-
dentiam.

runt, ne dum volumus vitia tollere, in
corde peccantium duritiem generem⁹,
requiritur in iudice magna discretio, &
profunda prudentia. Dominus porrò
est omni sapientia, & prudentia prædi-
tus, ipse quippe est sapientia patris: idè
illi committitur omne iudicium, quo-
niam flecti in diuersam partē nequit,
cum omnipotens sit. In dilectione ho-
minum nemo illi hominum, vel ange-
lorum, neq; etiam eius benedictissima
mater potest adæquari: sapientia enim
omnes antecellit: meritò igitur pater
omne iudicium dedit filio. *Et tunc vide-
bunt filium hominis venientem in nube cū
potestate magna, & maiestate. His autem
fieri incipientibus respicite, & leuate capi-
ta vestra, quoniam appropinquat redemp-
tio vestra.* His videlicet signis in luna &
stellis fieri incipientibus, respicite, ocu-
los. s. leuate, & capita erigite, quoniam
appropinquat redemptio vestra. Quan-
tum veruntamen appropinquet non
dixit, quia de die illo & hora nemo scit,
nisi sol⁹ pater. Ex hoc loco, & illo Apoc.
6. Et cum aperuisset sigillum quintū,
vidi subtus altare animas interfecto-
rum propter verbum Dei, & propter testi-
monium, quod habebant: & clamabāt
voce magna dicentes, Vsq; quo domi-
ne (sanctus & verus) non iudicas, & nō
vindicas sanguinem nostrum de ijs, qui
habitant in terra? Ex hoc (inquam) lo-
co voluerunt quidam non rectè, sed in
errorem maximum deducti asserere,
visione diuina carere sanctos, quousq;
leuent capita sua in die iudicij, & sciant
redem-

Error nō
nullorū,
factos ca-
rere diui-
na visio-
ne, vsque
in extre-
mi iudi-
cij diem.

Cor
glo
resu
ctio

Stola
ba i. b.
titudo
vel gl
na dñi

redemptionem suam appropinquare. Quod quidem crasso acceperunt intellectu, quoniam dominus de iudicio loquitur vniuersali, in quo omnes resurgemus secundum apostolum. Omnes, qui in monumentis sunt (ait dominus) audient vocem filij Dei: & procedent qui bona fecerunt in resurrectione vite, qui vero mala egerunt, in resurrectione iudicij. Cum igitur de vltimo iudicio hæc sint scripta, & de vltima corporum resurrectione, proculdubio ad corporis gloriam hoc referendum est, *Respicite, & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra:* corporum .i. resurrectio & glorificatio. Et si enim sanctos non affligit (nec in minimo) corporum resurrectionis dilatio, quoniam qui Deum videt, & beatus est in ipso, nihil illi potest esse molestum: tamen gaudebunt sancti non modica accidentaliter gloria, cum corpus, quod instrumentum fuit bonorum gestorum, mercedem suam accipere, & illud gloria resurrectionis ditari, & claritate magna circumdari viderint. Hoc profecto ipsemet beatus Ioannes in præfato Apoca. 6. c. manifestissime insinuauit. Cum enim illi quæsisset, Usque quo domine non iudicabunt? Et data sunt (inquit) illis singulæ stolæ albæ, & dictum est illis, vt requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleatur numerus conseruatorum suorum. Singulæ stolæ albæ, siue singulis sua data stola alba beatitudo est, & diuinitatis Dei clara visio, secunda autem stola resurrectio est corporum. Isaias enim

63. loquens de ascensione domini ait, Ille formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis sue. Gloriam domini stolam dixerunt angeli. Et quos Apoc. 7. vidit beatus Ioannes, Amicti (inquit) stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Notum est in sacra scriptura stolam gloriæ indui sanctos, hoc est diuina visione. Itaque acceperunt ij, qui corporum resurrectionem & malorum vindictam flagitauerunt (ne in peius peccantes maiorem incurrerent damnationem) stolam gloriæ, animarum videlicet beatitudinem. Et responsum acceperunt oportere expectare malorum à persecutione sanctorum desitionem, & corporum beatorum resurrectionem, donec impleatur numerus electorum. Sed iam adhuc catholicam sententiam & orthodoxam fulciamus. Omnis porro scriptura clamat sanctorum animas cum Christo regnare in gloria, vt satis dixit beatus Ioannes in locis proximè citatis. Pro cuius sententiæ perspicaciori intelligentia sciendum est verba sacre scripture sic accipienda esse, vt scripta sunt, quando tantummodo litera queritur, nec adhibentur parabole, similitudines, & alia signa, prout in prophetis & sacro euangelio reperitur: vt sunt similitudo vinee domus Israel, similitudo seminantis verbum quod predicatur, & huiusmodi multe aliæ. Ceterum cum de sola litera agitur, quod sonant verba id intelligendum est cum litera, licet aliquando sensus habeat allegoricos, anagogicos, & morales. Cū ps. 67.

Quando verba sacre scripture accipiuntur scripta sunt.

Corporis gloria in resurrectione.

Stola alba .i. beatitudo, vel gloria dñi.

de

De ascen
sione dñi
expositio

de ascensione domini ageret propheta, ait, Ascendisti in altum, cepisti captiuitatē, accepisti dona in hominib⁹. Quod autem de ascensione domini, & de captiuitate hominum beatorum, qui defuncti fuerant ab Abel iusto vsque ad Simeonem & Ioannē baptistam, verba hæc intelligantur beatus apostolus Paulus ad Eph. 4. explanat eandem referens scripturam. Propter quod dicit, Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatē, dedit dona hominibus. Vnicuique nostrum data est gratia (inquit ibi apostolus) secundum mensuram donationis Christi. Igitur quemadmodum pars illa, Dedit dona hominibus, de viventibus in hoc seculo accipitur: sic captiuitas illa de sanctis patribus defunctis secundum animam accipienda est, qui captiui tenebantur in limbo, quos dominus secum duxit in cœlum, cum ipse ascendit ad dexteram patris sessurus. Mich. c. 2. cum de aduentu domini, & eius ascensione prophetaret, ait, Ascendet pandens iteratē eos. Ante quos autem, nisi ante sanctorum animas. Et ps. 83. Dauid, Beati qui habitāt in domo tua domine: in secula seculorū laudabunt te. Igitur ibi sunt, & ibi laudant beati. Et dominus Matt. 25. Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium domini tui. Non dicit, Veni, postea intrabis: sed continuò sancto vita functo ait, Intra in gaudium domini tui. Et Matt. 5. Quoniam ipsorum est regnū cœlorum. Non dixit erit, sed est de presenti: continuò intrabit sanctus cū de-

cesserit. Et ibi, Merces vestra copiosa est in cœlis. Non dixit, erit, sed est. Ioan. 10 de bonis ouibus, Et ego vitam æternā do eis. Non dixit quod videbatur dicendum, Ego vitam æternam dabo eis, sed Ego vitam æternam do eis, ad denotandum præsentissimam esse Dei visionē & felicitatē ijs qui sancti sunt. Et Ioā. 17. Vt vbi ego sum, & illi sint mecum. Dominus in gloria semper fuit secundum animam videns Deum, sicut ipse dixit Ioan. 3. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis, qui est in cœlo: ibi vult esse suos. nec dixit erūt, sed sint mecum. Sæper enim ad præsens verba refert, vt notū faciat, vt primum è corpore migrarint, sanctorum animas videre, & frui diuina essentia. Cum autem dominus penderet in cruce, latroni ait, Hodie mecum eris in paradiso. Si latroni, quem peccatorum poenituit, & dominum credidit redemptorem, ipsa die promittitur ingressus in gloriam, nulli potest esse dubium eadem ratione omnes exeuntes animas de hoc corpore sanctas, & purgatas, vel finito purgatorij tempore in cœlum euolare, diuinaque frui essentia. Hæc apertissimè se vidisse scribit beatus Ioan. Apoc. c. 7. Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribub⁹, & populis, & linguis stantes ante thronum, & in conspectu agni amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum, & clamabant voce magna dicentes, Salus Deo nostro, qui sedet super thronum,

&

Sancti
mox vt
ex hac vi
ra dece
dunt bea
titudine
fruitur,
& Deum
vident.

S& i de-
fūcti nūc
in anima
diuina
fruantur
gloria,
post ex-
tremum
vero iu-
diciū si
mul cum
corpore.

& agno. Si ante thronum stabant, Deū
vtrique videbant, & cum illo beati reg-
nabant. Et c. 14. Vidi supra montem
Sion agnum stantem, & cum eo cen-
tum quadraginta quatuor millia habē-
tes nomen eius, & nomē patris eius scri-
ptum in frontibus suis. Et post pauca,
Hi sunt qui cum mulieribus non sunt
coinquinati, virgines enim sunt. Hi se-
quuntur agnum quocunque ierit: hi
empti sunt ex omnibus primitiæ Deo,
& agno, & in ore eorum non est inuen-
tum mendaciū, sine macula enim sunt
ante thronum Dei. Cum itaque sint
ante thronum Dei, & sequantur agnū
Christum dominum, profectō beati
sunt. Et c. 21. Vidi tabernaculum Dei
cum hominibus. Coelum igitur à san-
ctis habitat: illud enim est tabernacu-
lum Dei, & hoc habitaculum Dei cum
hominibus cernitur. Quod vnico ver-
bo beatus apostolus Paulus complecti-
tur dicens ad Philip. 1. Coarctor autem
è duobus, desiderium habens dissolui,
& esse cum Christo multo magis me-
lius: permanere autem in carne necessa-
rium propter vos. Solutū se carne bea-
tus apostolus pro indubitato affirmat
continuò fore cum Christo, qui in glo-
ria dominus sedet. Non igitur vnquā
dubitationi potest esse subiecta catho-
lica veritas, quæ affirmat sanctos glorio-
sos esse habitatores nunc aulæ cœlestis
in anima, & post finale iudiciū simul
cum corpore gloriaturos gratiā domi-
ni nostri Iesu Christi, cui cum patre, &
spiritu sancto est honor, gloria, & im-

perium per omnia secula seculorum.
Amen.

¶ *Tractatus. 240. in euangelium beati
Luca ex cap. vigesimo primo.*

DE eodem aduentu domini ad iu-
diciū adhuc aliquid amplius no-
bis considerandum est. Triplex ergo in
sacra scriptura legimus iudiciū. Pri-
mum est, quo de proximis malè iudica-
mus, suspicantes illos sinistrè vel facere
vel decernere, intentionem illorum in
prauam interpretantes partem. Et hoc
dupliciter contingit, vel alijs dicēdo (&
hoc iam vergit in falsum testimonium,
si id asseueranter dicamus, non decla-
rando nos sic sinistrè interpretari) vel
etsi voce non exprimamus, intra nos in
malam iudicemus illos id facere (quod
faciunt) partem. Hoc iudiciū valde
periculosum est, quoniam eodem pec-
cato peccamus, quo illum iudicamus.
In saper nobis etiam iniuriam facim⁹,
tales enim nos esse credendum est, si il-
lud ageremus, quales proximos id agē-
tes iudicamus. Hoc semper accipiendū
est cum tale quid iudicamus sine suffi-
cientibus indicijs: nam cum indicia co-
gunt, tunc non est temerarium iudi-
cium. Aliàs quum indicia non sunt suf-
ficientia, & in bonam partem possum⁹
interpretari actus proximorum, pecca-
mus in deteriore partem temerè iudi-
cantes. Nempe Matt. 7. dominus ait.
Nolite iudicare, & non iudicabimini:
nolite condemnare, & non condemna-
bimini. In quo enim iudicio iudicaueri-
tis, iudicabimini: & in qua mensura
mensi

Iudiciū
triplex.
.1.

Temera-
rium iu-
diciū.

Non te-
mere de
facto pro-
ximi iudi-
candum
quia pec-
catum.

mensi fueritis, remittetur vobis. Et beatus apostolus Paulus Ro. 2. In quo (inquit) alium iudicas, te ipsum condemnas. Idem ad Ro. 14. Tu quises, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, aut cadit. Hoc peccatū reducitur ad peccatum contra iustitiam, vel ad octauum præceptum, Non falsum testimonium dices. quoniam cum iudicia non sunt vt gentia ad malè interpretandam factū proximi, iam intra cordis cogitationem illi falsum impono: vel si id alijs pandam, falsum profero, nisi dicam id à me sinistrè sic interpretatum. De hoc iudicio beatus apostolus Paulus consolatur eos, de quibus malè suspicatur, si id quod suspicatur, falsum est, dicens 1. Cor. 4. Mihi autè pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die, sed nec me ipsum iudico: qui autem iudicat me, dominus est. Itaque nolite ante tēpus iudicare, quoad vsque veniat dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit vnicuiq; à Deo. Secundum est iudiciū Dei, quo omnia moderatur ac regit. Quæ quidem ante oculos fieri cernim⁹, non tamen causam possum⁹ cognoscere, quæ ille cæcus, hic vero vidēs natus sit: quare hic diues, ille pauper factus sit: quare vnus sublimetur, alter deprimatur: hic iusta Dei longam duxerit vitam, ille breuē. Hæc omnia iusta iudiciū Dei sunt, occulta veruntamen nobis. De quibus beatus Augustinus ait, Iudicia Dei occulta esse possunt, iniusta esse non possunt. De

quibus à nobis nihil proferendum, sed omni cum submissione & humiliatè clamandum, Omnia quæcunq; fecisti nobis domine, in vero iudicio fecisti, quia peccauimus tibi, & mandatis tuis non obediuimus: sed da gloriam nomini tuo, & fac nobiscum secundum misericordiam tuam. De hoc iudicio scribens beatus apostolus Paulus ad Ro. 11. Iudæorum auersionem, & populi gentium conuersionem notans ait, Nolo vos ignorare fratres mysterium hoc, vt non sitis vobis metipsis sapientes, quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus erit. Et paulò inferius, Sicut enim aliquando & vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum: ita & isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, vt & ipsi misericordiam consequantur. Conclouit enim Deus omnia in incredulitate, vt omnium misereatur. Considerans verò beatus apostolus hoc iudiciū Dei omnem humanum excedere sensum exclamauit continuo, O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius? Quis cognouit sensum dñi, aut quis consiliarius eius fuit: aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi honor in secula seculorū. Amen. Tertium iudiciū est, de quo dominus in hoc euangelio, quando .s. ipse Deus & homo

2. iudiciū

Iusta Dei
iudicia
nobis oc-
cultata.

3. iudiciū

Extr
iudi
dei f
cies,

homo venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. Repentina deuenient hæc signa, quæ memorata sunt, & ipse iudex in maiestate videbitur. Quid tunc dictura est vna quæque ciuitas? Quid illius ciuitatis incolæ, cum viderint solem obscurari, lunam tenebris obrui, globos igneos de caelo descendere, mare terribilem rugitum emittere, fluctus insolita magnitudine intumescere? Ciuitas amœna hortis, plena fontibus, & fluminibus circum vallata, fructibus arborum fecunda, camporum segetibus & vineis fertilissima, aëre temperata, salubris hominibus habitatio, diues auro, gemis, & argento, armentis opulenta, piscibus abundantissima, & omnia desiderabilia mundi bona in se cõtinens, hora insperata, die incerta incipiet (heu) obtrenebrari, omnesque subito domũ recurrentes ciues lucernas accendere.

Cum incerti quid hoc sit ciues facibus huc, atque illuc discurrere inceperint, per domos quisque consanguineorum, & amicorum consilium querentes, ignis quoscunque inuenerit foris comburet, domos corruere cernent, & ædificia cadere, ecclesias funditus euerti, & concremari. Qui fugerint in campos exurentur à descendente igne. Diuitias omnes comburi, argentum, aurũ, monilia, & gemmas conflagrare conspicient. Quid tunc dicent miseri peccatores, qui totam vitam libidinibus macularunt? Alij qui vt agrum agro copularent, pauperes expolauerunt? Lu-

dices, & legis periti cum libros omnes ardere aspexerint, libros & vxores cremari, seque ipsos à rotante igne consumi? Quid scelesti auari poterunt dicere, quid facere, præterquam nimis cruciari, cum omnia igne viderint conflagrate? Superbi, inuidi, mundi etiam perfidi & periuri negotiatores, cū omnia à domino esse, & ad ipsum viderint reduci? Quos cruciatus cordis omnes patientur? Postquam autem in corpore resurrexerint combusti, & qui antè mortui fuerant, exierint de sepulcris, viderintque iudicem iustissimum sanctissimum & potentissimum, cui nihil poterunt dicere, obijcere, nec rationem suorum malorum in illa die reddere: nihil aliud audietur, nisi clamor & maledictio ab iniquis & impijs: à iustis autem gratiarum actio, & vox laudis gratia eiusdem iudicis, domini nostri Iesu Christi, cui cū patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorũ. Amē.

Tractatus. 241 in euangelium beati Lucæ ex cap. vigesimo primo.

ET dixit illis similitudinem, Videte ficulneam, & omnes arbores cum producunt iam ex se fructum, scitis quoniam prope est aestas: ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Signa, quæ dominus prædixit esse adim-

Extremi
iudicij
diei fa-
cies,

licij

Similitu-
dinibus
quare fre-
quenter
v tatur
Christus.

plenda ante vltimi iudicij diem, simi-
litudine corroborat, vt sic tenacius in-
hæreant sensibus hominum, qui sen-
su ducuntur, & per sensibilia quic-
quid sibi proponitur tandè percipiunt:
faciliusq; sensibilibus ducuntur, quàm in-
tellectu alibus. A naturalib' ergo (quo-
niam natura à summo rectore ducitur,
& idè in suis est actionibus certa) hæc
proponit similitudinem. Cum arbores
florere incipiunt, & gēmas suorum fru-
ctuū producere, proculdubio dicimus
proximā esse æstatem. Siquidem hæc
vete. producūt, & æstate maturant ipso
authore naturæ sic disponēte. Ita vos
cū videritis hæc signa fieri, scitote prope
esse regnū Dei, vt mortalia corpora
beatorum glorificentur. Hominum ge-
neratio nō præteribit, donec omnia fiāt:
post iudicium autem cessabunt genera-
tiones! & corruptiones hominū & iu-
mentorum. *Cælum & terra transibunt.*
Hic pro cælo æris regio accipiēda est:
& quoniam de hac res fit mentio, & iudi-
ciū in sacro euangelio celebratur, sic de
cælo accipiēda est semper sententiā.
Nempè in primo cælo est luna; in quar-
to sol; in octauo stellarum firmamentū,
de quorum transitu nunquam dominus
mentionem fecit: immo scriptura lucē
solis post diem iudicij septemplex di-
cit futurā, & lunæ sicut lucem solis, di-
cente Isa. c. 30. Erit lux lunę sicut lux
solis, & lux solis erit septemplex, si-
cut lux septem dierum. Ex quo pluri-
mis doctis viris visum est in prima crea-
tione mundi solem septemplexiter lu-

xisse, & lunam sicut solem splenduisse,
sed peccante homine retraxisse illis om-
nipotentem Deum sex lucis partes sola
septima relicta, eo quod propheta di-
cat, sicut lux septem dierum: sex enim
diebus creatus est mundus, & die septi-
mo requieuit dominus ab omni opere,
quod patrarat. Terram autem transire
est ad alium meliorem statum reduci,
nec amplius opus esse germinare, quia
cessantibus hominibus & armentis, ad
nihilū vtiles aut necessariae sunt her-
bæ & arbusta. *Verba autem mea non tra-
sibunt.* Complebuntur profecto omnia
vsque ad minimum iota, & apicem. Sa-
cram scripturam impossibile est non
adimpleri, quoniam summæ veritati,
quæ Deus est, innititur: qui omnia sciēs
ea, quæ scribi iussit, impleri oportere
sanciat. Sic enim uerò dominus dixit
beato Petro cum percussisset seruū pon-
tificis, & illi abscidisset auriculam, Quo-
modo ergo implebuntur scripture, quo-
niam sic oportet fieri? Et ad Iudam, Fi-
lius hominis, sicut scriptum est, vadit:
veruntamen vā homini illi per quem
filius hominis tradetur. Bonum erat ei,
si natus non fuisset homo ille. Et ad dis-
cipulos cum in hortū procederet, Om-
nes vos (inquit) scandalum patiemini
in me in ista nocte: scriptum est enim
(Zach. scilicet. 13.) Percutiam pasto-
rem, & dispergentur oues gregis. Et
iterum dixit, Adhuc enim hoc oportet
impleri in me. Et cum iniquis repu-
tatus est, quod prophetauit Isaias c. 53.
Cælū ergo, & terra transibunt, verba
autem

Peccatū
hominis
lucem So-
lis & lu-
næ mi-
nuit.

Terra
quomo-
do transi-
bit.

Sacra scri-
ptura ne-
cessario
adimple-
ri debet.

Transiti-
onis Cœ-
li exposi-
tio.

autem mea non præteribunt. Propterea sancti apostoli in simbolo dixerunt, Ascendit in cælum, sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Inde venturus est iudicare viuos & mortuos. quoniam dominus venturum se dixit ad iudicium, & signa præcessura iudicium posuit, & disceptationem futuram, & sententiam, quam laturus esset in malos, & quam pronuntiaturus esset in bonos expressit dicens, Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi & iniquis, Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Postremoq; conclusit. Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. Quanto autem timore & tremore hæc audienda sint & consideranda, nemo explicare potest: non enim ab illa finali sententia ad aliud tribunal potest appellari, irrevocabilis enim est. Quid miseri danati tunc luctus, quantosque planctus & eiulatus frustra emittet, ut qui pro tam fragilibus, caducis, & transitorijs rebus amiserunt regna cælorum? Consideret apud se unusquisq; quid nunc facere opus sit ad illam danationis sententiam evadendam: & nunc, quando tempus est acceptabile, & dies salutis, diligenter faciat, & operetur. Sic enim beatus apostolus Philipenses, quos diligebat, monet dicens c. 2. Itaque charissimi mei sicut semper obedistis, non in præsentia mea tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu & tremore vestram salutem operamini. Non opus fuisset, ut

apostolus cum metu & tremore diceret salutem eos operari debere, nisi rescivisset à scriptura quantum illa iudicij dies formidanda foret. Iam & hoc David ps. 2. prophetavit dicens, Servite domino in timore, & exultate eicum tremore. Etiam cum spiritu gaudetis, & exultatis in domino, exultatio vestra sit cum tremore, ne forte in aliquo modum lætitiæ excedentes domino Deo displiceat spiritualis exultatio vestra. Propterea adiecit, Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur dominus, & pereatis à via iusta. Iam postremo diem iudicij commemorat dicens, Cum exarserit in brevi irae eius, beati omnes qui confidunt in eo. Illa ira dicitur brevis, quia licet per aliquod temporis spatium duret iudicialis disceptatio & iudicium, brevissimum tamen à malis reputabitur, qui absque ulla spe descendunt in infernum perpetuo cruciandi. O qui hæc legeris homo ne quæso pertraseas, neque percurras, sed lento gradu considera quid tibi opus facto sit, ut ab illa iniqua damnatorum societate ad dexteram iudicis colloceris, ne in tantum devenias supplicium, sed cum beatis ascendas in gloriam gratia eiusdem iudicis & domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Spiritus
le gaudiū
sit cū tre-
more.

Ira Dei
brevis.

Evasio
tremendi
iudicij in
die salu-
tis operanda.

Tractatus. 242. in euangelium beati
Lucæ ex cap. vigesimo primo.

Tendite autem vobis, ne forte gravetur
corda vestra in crapula & ebrietate.

Et curis huius vite, & superueniat in vos repentina dies illa: *tanquam laqueus enim superueniet in omnes qui sedent superfacie vniuersae terrae.* Non desinit dominus illius diei horrorem alijs & alijs verbis repetere, vt à damnatione perpetua liberemur, & in sorte filiorum Dei illa die inueniamur, & dum viuimus, cauti à peccatis viuamus. *Ait enim, Attendite autem vobis.* Dicens, vobis, rem nostram agi insinuat: nulli enim angelorum, aut iam nunc in caelo regnantium cum Christo domino sanctorum cautè viuere opus est, sed nobis miseris qui adhuc in hac carnis militia viuimus, omni studio opus est attendere ne fortè corda nostra grauentur crapula, & ebrietate, & curis huius seculi. Tria cauenda monet dominus, crapulam, ebrietatem, & seculi curam. Crapula hoc loco accipitur pro nimia ciborum in stomachum congectione, quorum alter semidigestus, alter crudus adhuc male concoquitur. Nimiã satietatem, & gulam hoc maximam designat. Et aduertendū est quod dominus ait corda his grauari: si enim dixisset corpus, proculdubio perspicuū haberetur verbum, cæterum cum cor grauari dicat, expositione opus est. A corde legimus exire cogitationes malas furta, adulteria, fornicationes, & his similia. Matt. 15. Cum autem corpus superfluis abundat cibus, pinguescit, & eius officia grauantur: tunc sopitur cor ex nimia ciborum vaporatione, & grauat, ne diuina cogitet, sed ad vana dis-

soluatur, & carnali lætitia, & vt de spiritualibus nihil animalis homo percipiat, sicut scriptum est .1. Cor. 2. Animalis autè homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, stulticia enim est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Ecclesi. 37. dicitur, Noli auidus esse in epulatione, & non te effundas super omnem escam: in multis enim escais erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adiiciet vitam. Quanta mala afferat crapula satis dixit Ecclesiasticus. Infirmitates auget, bilim nutrit, vitam extenuat. Nempe si abstinentia addit vitam, crapula illam minuit. Et quod vltimum eius malum est, cor grauat, ne spiritualibus vacet: sed totus homo carnalibus, cum crapulatus fuerit, traditur. Ebrietas autem eadem quidem operatur, sed velocius. Ideo Salomon Proverb. 20. ait, Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque ijs delectatur, non erit sapiens. Et 31. Noli regibus ô Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est vbi regnat ebrietas: ne forte bibant, & obliuiscantur iudiciorum, & mutant causam filiorum pauperis. Ecclesiasticus autem c. 19. ait, Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguunt sensatos. Et beatus apost. Paulus ad Eph. 5. ait, Et nolite inebriari vino, in quo est Luxuria. Et 1. Timo. 3. diaconos eligendos vult temperatè bibere. *Ait enim, Diaconos similiter pudicos,*

Crapulae nocumta.

Ebrietas

In ebrietate nullum secretum.

non

Saluari capientibus caueda tria.

Cor grauari, quomodo intelligendum.

non bilingues, non multo vino deditos. Et ad Titum c. 2. anus, quibus maior indulgentia videbatur concedenda, sic instruit, Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino feruientes. Ecce temperantiam apostolicam, ecce domini cōmonitionem, *Attendite vobis, ne forte grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vite.* Verū enim uerò cū vita hæc adeò breuis sit, inanis prorsus eius nimia cura reputatur, & ad nihil aliud utilis, nisi ad perdendā æternā. Anxiatur anima, apponitur cor, æstuat homo, dum nimis sollicitè terrena quærit: obliuiscitur Dei, opera eius non cōsiderat, cœlestis patriæ non recordatur, nihil spirituale cogitat. Et dū nimis anxie terrenis inhiat, ipsam etiā vitam tēporalē amittit, dum cruciatur anim⁹ non valēs fatiari terrenis: dūq; mors ad ostiū pulsatur, quæ repente appropinquat, nō est vox, neq; sensus misero videt omnia secū perire, & nihil secū ex ijs, pro quibus cruciat⁹ est, & quæ maximis laboribus acquisiuit, posse auferre. Et sic infœlix vita in fœlici exitu terminatur, & infœlicissimo initio succedit apud inferos sempiterna dānatio. Propterea domin⁹ repēte diem illā superuenturam dicit, vt laqueum, super omnes qui habitāt super faciē terræ. Quod autē de iudicio finali dñs indicat, congruū est, vt vnus quisq; ad suum iudiciū particulare referat. Certissimū enim est cū nemo sciat diē suū extremū, repentinū mortis laqueū super eum venturū. Quod si cor moriē-

tis grauatū fuerit crapula, vel ebrietate, vel curis huius seculi? Quid miser ille sperare poterit, nisi æternā damnationem? Vigilet itaq; omnis homo, ne aliquo istorū præpedit⁹ reperiat: omnēq; curā ac sollicitudinē seculi à se abijciat & expellat crapulā: sciens non solum tēperantia ciborum, & abstinentia, atque ieiunio acquiri vitam æternam, verum etiam augeri temporalem vitam. Homo igitur qui cupit vitam, & dies videre bonos, à multiplicitate abstineat ferculorum, vinum tanquam venenum fugiat, nisi ob valetudinem tuendam: nimium enim calefacit corpus, & incitat ad libidinem. Cor mero æstuan s facile spumat in libidinē, ait beatus Hieronymus. Testis etiam est scriptura sacra Gen. 19. Cum enim filia Loth suspicarentur igne mundum perijisse, quē admodum tempore Noe aquis delutus fuerat, inebriauerunt ergo patrem suum vino, & ad seruandum genus humanum dormierunt cum eo, & vtraq; concepit sene non sentiente, vel quando accubuerunt, vel quando e lecto patris surrexerunt. Talis nempe est lex ebrietatis, talisque vini natura. Vnde cum beatus apostolus Paulus Timotheo vellet iniungere, vt propter debilem stomachum quem gerebat, vinū biberet, ait, Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vttere propter stomachū tuum, & frequentes infirmitates. Vnde aiunt dixisse medicorum principem Galenum vtilissimū fore vinum, si in pharmacopolio venderetur,

Variorū
ferculorū
vñs no-
cuius.

Ebrietas
auferit ra-
tionem.

Anxia hu-
ius vitæ
sollicitu-
do, multa
dānna &
mortem
infert.

pulze
umē.

ricitas

bric-
nul-
secre

quia certè pro medicamèto tunc sume-
retur, non propotu & ebrietate. Itaque
vèturà repentinà mortis horà pràvenia-
mus modicitate cibi & potus, ne cor-
da nostra gravètur crapula & ebrieta-
te. Fugiamus huius seculi curas, & om-
nem sollicitudinè nostrà in Deum proj-
ciam⁹, quonià ipsi est cura de nobis, qui
& saluos nos reddet in die mortis nræ,
& extremi iudicij gratia sua, cui cū pa-
tre, & spiritu sancto est honor, gloria, &
imperium per omnia secula seculorū.
Amen.

*Tractatus. 243. in euangelium beati
Luca ex cap. vigesimo primo.*

Vigilate itaque omni tēpore orātes, vt
digni habeamini fugere omnia ista quæ
vètura sunt, & stare ante filiū hominis. Erat
autē diebus docēs in tēplo, noctibus verò exi-
ens morabatur in monte, qui vocatur Oli-
ueti: & omnis populus manè ibat ad eum
in tēplo audire eum. Iterū reperit dñs quā-
tā in illam diē debemus adhibere vi-
gilantia, & parare cautionem, dicens,
Vigilate itaque omni tēpore orantes. Opor-
tet orare (dixit alibi dñs) & nunquā desi-
cere. Ille semper orat, qui non cessat be-
nefacere. Hoc est, quod beatus apostol⁹
Paulus dixit. 1. Thes. 5. Sine intermissio-
ne orate. Et Act. 12. legim⁹ cū Herodes
beatum Petru misisset in carcere occiso
beato Iacobo, Oratio autem fiebat sine
intermissione ab ecclesia ad Deum pro
eo. Omni igitur tempore vigilare debe-
mus orātes, vt digni simus fugere oīa
mala illa, quæ vètura sunt in vniuerso

orbe ante iudiciū, & stare securi ante fi-
liū hominis dominū nostrum & iudicē
Iesum Christum. Ille in iudicio coram
iudice securus astat, qui securā habet cō-
scientiam: ille verò securam conscien-
tiam habet, qui nullius peccati sibi est
consci⁹. Beatus vir qui inuentus est si-
ne macula, & qui post aurū non abiit,
nec speravit in pecuniæ thesauris. Quis
est hic, & laudabimus eum, fecit enim
mirabilia in vita sua. Ecclesi. 31. Mira-
bile siquidem est inueniri sine macula,
mirabile non abire post aurum, nec spe-
rare in pecuniæ thesauris. De illis cen-
tum quadraginta quatuor millibus,
qui cum agno Apoc. 14. stabant, dicitur,
Hi empti sunt ex omnibus primiti-
æ Deo & agno, & in ore ipsorum nō
est inuentum mendacium: sine macu-
la enim sunt ante thronum Dei. Sa-
tagamus ergo sine conscientia reatu
inueniri, vt possimus securi ante iudi-
cem stare. Quamuis enim nemo mū-
dus à sorde, neque infans, cuius est v-
nius diei vita super terram, & omnes
iustitiæ nostræ teste Isa. sint sicut pānus
mensurata: illius qui iudex est, sangui-
ne mundabimur, si in illa diē sine ma-
cula inueniamur: hoc est, si maculæ
nostræ & sordes ablutæ sint pœniten-
tiæ sacramento, & eius corporis san-
ctissimi participatione, bonorumque
operū operatione. Vigilem⁹ charissimi
omni tēpore, & in memoriā reuocem⁹
illud beati apostoli Pauli dicētis 1. Cor.
4. Nihil mihi consci⁹ sum, sed non in
hoc iustificatus sum. Quare o beate

Consciē-
tia securā
nihil ti-
met.

Etiam iu-
st⁹ timet
iudiciū
Dei.

Prota V
Basilus
non est
p. 110

Qui sem-
per bene
agit, sem-
per orat.

Labo-
rum
bis vt
nitent
ablut-
mur,

apostole, si nihili conscius tibi es, non te reddis adhuc securum? Ait, Qui autem iudicat me, dominus est. Iudicem formidabat qui nihil sibi conscius erat. Quid nos miseri faciemus, qui tot fumus obnoxij peccatis, tot rei mille criminum? Vigilemus igitur, & omni tempore oremus clamantes, Misere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam: Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius laua me ab iniquitate mea: & à peccato meo munda me. Qui amplius lauari postulat, non se purum reputat. Tunc autem cum lotus fuerit hyssopo, mundabitur, lauabitur, & super niuem dealbabitur. Si abluerit dominus (Isa. 4.) fordes filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem lauerit de medio eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Factus est nobis Christus dominus iustitia, sanctificatio, & redemptio. Ipse iudex nostra iustitia est, nostra sanctificatio est, nostra redemptio est: si poenitentia, & bonis operibus gratiam eius consequamur. Tunc enim uerò ablue-

Laborandum nobis ut poenitentia ablumur.

mur sanguine ipsius in iudicio, qui iam semel abluti sumus in sacro baptismo. Itaque licet in baptismo semel abluti simus, iterum tamen poenitentiae sacramento ablumur. Si autem nos ablutos inuenierit noster nouissimus dies, ablutos etiam coram iudice nos constituet mundi nouissimus dies. Vigilemus ergo & oremus indefinenter, ne simus participes horribilium signorum, quae praecessura sunt iudicium, ut digni inueniamur secura con-

sciencia astare coram iudice hominis filio. Illis diebus erat dominus die docens in templo. Non cessabat, quoniam appropinquabat eius passio, illis diebus toto die docere in templo, ut populus crederet, & salutem consequeretur per fidem eius, bonis operibus vacando, & à peccatis recedendo. Haec tria reperimus in euangelio dominum praedicasse, fidem in se credendo illum verum Deum & hominem saluatorem missum: & à peccatis recessione, bonorumque operum ministracione. Quod etiam discipulis in ultima coena repetiuit dicens, Non turbetur cor vestrum, nec formidet: creditis in Deum, & in me credite. Mulieri adulterae dixit, Vade, & iam amplius noli peccare. Ioan. 8. Et ad iacentem iuxta piscinam Ioan. 5. Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Et initio suae praedicationis ab hoc verbo sumpsit exordium, Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum. De operibus autem, Operamini non cibum, qui perit, Ioan. 6. Sed qui permanet in vitam aeternam. & c. 9. monet ante mortem operari dicens, Venit nox, in qua nemo potest operari. Laboratibus in vinea Matt. 20. dixit procuratori ut redderet mercedem. Has bonas operationes saepe repetit B. apostolus. 1. Timotheo. 5. Vidua (inquit) eligatur non minus sexaginta annorum, quae fuerit unius viri vxor, in operibus bonis testimonium habes, si filios educauit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si tribulationem patientibus subministrauit, si omne opus bonum subsecuta est. Neque beatus apostolus aliter fidem Gal. 5. collaudat, nisi

Tria christus praedicauit.

Bona opera ad salutem necessaria.

illam, quæ per charitatē operatur. Operatricem fidem recolit, & talē illis annūtiat. Et beatus Ioā. Apoc. 2. Age pœnitentiā (Ephesiorū episcopo ait) & prima opera fac. Et episcopo Thyatirē cū laude dixit, Noui opera tua, & fidē, & charitatē tuam, & ministeriū, & patientiā tuā, & opera tua nouissima plura prioribus. Oīs igitur dñi prædicatio & apostolorum eius in his tribus semper cōclusa est, fide in Christo, pœnitentia peccatorū, honorū operum exercitatione. Populus verò diligentissimus erat ad audiendum, utinā sic pronus ad credendū. Manē ibat audire eum. Hoc nostris etiam aliquando experimur tēporibus: currit enim multitudo ad audiendum verbū Dei: utinam sic currat verbum Dei, & multiplicetur in audientiū cordibus, ut in fide inueniantur stabiles & in opere efficaces? *Noctibus morabatur in monte, qui vocatur Oliueti, in domo (existimo) beatæ virginis Marthæ, in oppido Bethania, quod Marthæ ditioni parebat, & illi iure hæreditario deuenerat: ubi in domo Simonis leprosi illi fuerat cœna magna parata, in qua Lazarus resuscitatus vnus erat ex discubentibus Ioan. 12. Erat autē in superiori montis Oliueti parte Bethania paulisper distans, & adhuc oliuæ sunt aliquæ iuxta domum Marthæ, prout Deo miserante prospeximus. Cernuntur adhuc ruinosi parietes eiusdē domus, reædificata tamen est domus Simonis leprosi. A domo autē Marthæ ad lapidis ferè iactū est petra solida, in qua dñs sedisse dicitur quando*

D. Marthæ domus.

ad resuscitandum Lazarū venit, & illi occurrerūt primò Martha, deinde Maria flentes defunctum fratrem: quem resuscitauit dominus filius vnigenitus patris, Deus & homo: cui cum eodē patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperiū per omnia secula seculorū. Amē.

Tractatus. 244. in euangelium beati Lucæ ex cap. vigesimo secundo.

Appropinquabat autem dies Azymorum, qui dicitur Pascha: & querebāt principes sacerdotū & scribæ quomodo Iesū interficerent, timebant verò plebem. Intrauit autē Sathanias in Iudam, qui cognominabatur Iscariotes vnus de duodecim: & abiit, & locutus est cum principibus sacerdotum, & magistratibus quemadmodū illum trade-
ret eis. Et gauisi sunt, & pacti sunt pecuniā illi dare. & spondit. Et querebat oportunitatem, ut traderet illum sine turbis.

Huc vsq; beatus Lucas vitam dñi ab eius sacratissima incarnatione vsq; ad passionem perduxit. Nunc autem initium passioni facturus tēpus præmittit, quo illa peracta est, dicens, *Appropinquabat autem dies Azymorum, quid dicitur Pascha. Quod secundum dñi præceptum (Exo. 12.) quarta decima luna agni immolatione, & à prima die panis azymi manducatione in monimentū exitus de Ægypto, & in figura veri agni Christi immolandi, & exitus generis humani à potestate diaboli in mari sacri baptismi suffocatis peccatis, & deuicto diabolo cum curribus & equitibus eius celebrabatur. Hic iam appropinquabat*

Figurae legans.

Iuda dicitur initi caus

quabat dies .i. feria quinta proxima erat. Die enim dominica, quam nos palmarum vocamus, susceptus est dominus cum illo ingenti triumpho Hierosolymis populo acclamante, Benedictus rex, qui venit in nomine domini. O sanna in excelsis. Feria secunda, tertia, & quarta dominus predicauit in templo. Feria quinta mane misit Petrum & Ioannem parare Pascha, agnum videlicet paschale & azyma, quæ sero coenaturi erant. Quod beatus Marcus c. 14. expressit dicens, Et primo die azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli, Quo vis eamus, & paremus tibi comedere Pascha. Prima autem dies Azymorum, quando agnum immolabant, feria quinta illo anno fuit, quo die decima quarta erat luna. Sabbato autem ante dominicam palmarum fecerunt ei coenam magnam in Bethania in domo Simonis leprosi, qui sanatus à dño, & coniunctus sanguine Marthæ fuisse existimatur: ideò in eius domo Martha ministrabat, & Lazarus vnus erat ex discubentibus. Tunc Maria soror Marthæ & Lazari vnxit pedes domini, & fracto alabastro effudit super caput domini. Quare indignatus Iudas, quærentibus sacerdotum principibus & scribis quomodo Iesum interficerent sine tumultu plebis, superuenit, in cuius cor diabolus super intrauerat, & locutus est cum principibus sacerdotum, & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis: & gauisi sunt, & pecuniam se daturos, & opererunt. Et Iudas querebat opportunitatē,

ut illum traderet sine turba. Iudas iste dicitur ex tribu Isacar fuisse, & inde Iscariotes nuncupatus. Alij dicunt ex quodam pago duxisse ortum, quod Iscariotes dicebatur. Quomodo cūq; sit, sufficit malitia & iniquitas grauissima ei. Odium principum sacerdotum & scribarum hic considerandum censeo, qui cum Pascha appropinquaret, tempus quo cæteri deuotius parabantur ad recolendum exitum de Ægypto, & gratias Deo reddendas, de homicidio innocentis tractabant: hoc apud illos consultabatur, hoc agitabatur, hoc querebatur. In corde odio repletus nescit Pascha celebrare, sed sanguinem innocentis sitit, & satiari iniqua vindicta desiderat. Iam multis & grauissimis precedentibus peccatis, nullis verbis domini, nullis uè miraculis perimoti sanguinem sitiunt, nec quietantur, demone interim id acriter suggerente, donec Christum dominum interficiant. Obcaecati malitia, odio concepto traditi sunt in hunc reprobum sensum, ut dominum etiam in Pascha, in die solenni mortis tradant, dicente propheta ps. 68. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum & non intrent in iustitiam tuam, deleantur de libro uiuentium, & cū iustis non scribantur. Et ps. 80. Et non exaudivit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi: Et dimisit eos in desideria cordis eorum, ibunt in aduentionibus suis. Apposita est igitur à diabolo (Deo id iustissimè permittente) iniquitas super iniquitatē eorum, & dimissi sunt

Odium quantum possit.

Odio & inuidia Iudæi repleti & obcaecati Christum occiderunt.

Iudæi traditionis inuitio & causa.

sunt in desideria cordis sui, quoniam non exaudierunt, immo restiterunt domino prædicanti, & miracula facienti: qui verbis & signis sufficientissimè & abundantissimè se Deum & hominè ostendit, & manifestavit. De discipulo tamè, qui vnus erat ex duodecim, magis mirandum est, qui eum tradidit auiditate pecuniæ, quam ex vnguenti effusione super caput domini conceperat. Stupèda sunt hæc & timenda, odium videlicet sacerdotū, & avaritia Iudæ. De diaboli solitudine, qui semper sanguinè fit innocentū, non tantum est mirandum, suo enim fungitur officio: cæterū sacerdotum & Iudæ peccatū adhuc nõ reperi verbū, quo possim satis & examulsi explicare. De quibus David ps. 40. ait, Etenim homo pacis meæ, in quo speravi, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationē. Et ps. 54. Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique. Et si is, qui oderat me, super me magnalocutus fuisset, abscondissem me forsitin ab eo. Tu verò homo vnanimus, dux meus, & notus meus, qui simul mecū dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cū consensu. Quid deniq; ex hac traditione Iudæ & sacerdotum principum futurum esset iam annuntiat dicens: Veniat mors super illos, & descendant in infernum viuentes: quoniam nequitix in habitaculis eorum, in medio eorū. Eorum punitionē ps. 108. laus aliquantulum profequitur dicens, Pro eo vt me diligere, de-

trahebant mihi: ego autem orabā. Et posuerunt aduersum me mala probonis, & odiū pro dilectione mea. Quod autem gratis id, & absq; vlla vel minima causa fecerint, dixit in ps. 34. Non supergaudeant mihi qui aduersantur mihi iniquè, qui oderunt me gratis, & annuunt oculis. Et ps. 68. Multiplicati sunt super capillos capitis mei qui oderunt me gratis. Quæ verba dominus post coenā retulit discipulis suis Ioan. 15. Nunc autè & viderunt, & oderūt me, & patrè meū. Sed vt adimpleatur sermo qui in lege eorū scriptus est, quia odio habuerunt me gratis. Hæc referimus propter verbū quod dixit David, Et posuerunt aduersum me mala probonis, & odiū pro dilectione mea. Vindictā autè, quam Deus illis pollicitus est & Iudæ, audiamus. Sequitur igitur ps. 108. Constitue peccatorē super eū, & diabolus stet à dextris eius. Cum iudicatur, exeat cōdēnatus, & oratio eius fiat in peccatum. Fiant dies eius pauci, & episcopatum eius accipiat alter. Paucis superuixit horis Iudas, paucis annis præcipis sacerdotum: & episcopatū Iudæ accepit beatus Mathias, & Iudæorum pontificatus secundum ordinē Aaron perijt, & accepimus pontificatum in sancta ecclesia secundū ordinem Melchisedec. Fiāt filij eius orphani, & vxor eius vidua. Et post plurima alia supplicia tandem concludit, In memoriā redeat iniquitas patrum eius in conspectu domini, & peccatum matris eius non deleatur. Fiant contra dominum

semper,

Avaritia
causa tra-
ditionis
Iudæ.

Dei vin-
dicta in
Iudæos.

Græco
error
luitur.

semper, & dispereat de terra: memoria eorum, pro eo quod non est recordari facere misericordiam. Et plura alia supplicia sequuntur in psalmo, quæ longum est recensere. Nos vero hæc legentes & considerantes timeamus, ne in odium proximorum, vel in cupiditate & avaritiam incidamus, ne contra proximos nostros talia perpetremus, gratia eiusdem agni innocētis domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 245. in euangelium beati Lucæ ex cap. vigesimo secundo.

Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha, & misit Petrum, & Ioannem dicens, Euntes parate nobis Pascha, ut manducemus. At illi dixerunt. Vbi vis paremus? Et dixit ad illos, Ecce introeuntibus vobis in civitatem occurret vobis homo amphoram aquæ portans: sequimini eum in domum, in quam intrat, & dicetis patrifamilias domus: Ubi est diversorium, ubi Pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum, & ibi parate. Quod superius dixerat (Appropinquabat dies Azymorum, qui dicitur Pascha) nunc advenisse dicit. Venit autem dies Azymorum, qui dicitur Pascha. Itaque feria. 5. misit, in qua necesse erat occidi Pascha. Ex hoc autem diluitur Græcorum error, qui volunt dominum Pascha, hoc est esum agni paschalis ante legitimam diem celebrasse, eo quod beatus Ioannes dicit

Iudæos non introiisse in prætorium, ut non contaminarentur, sed manducarent Pascha. Quod beatus Ioannes ideo dixit quia septem diebus celebrabatur Pascha azymorum: verum tamen prima nocte decimæ quartæ lunæ agnus occidebatur, & immolabatur, deinde azyma septem diebus manducabantur. Quod beatus Lucas satis manifestat cum dicit, Venit dies Azymorum. Azymorum dicitur, quonia illa die non poterat fermentatum esse in domibus, & nocte agnus cœnabatur. Illa ergo die prima Azymorum, decima quarta videlicet luna, in qua necesse erat vespere occidi & manducari Pascha, misit Petrum & Ioannem: Petrum tanquam apostolorum caput & verticem, Ioannem tanquam purissimum virginem, ut puritas sacramenti instituendi in ipsa ultima cœna, & veri agni immolandi die sequenti (qui Christus est) ostenderetur. Dicens, Euntes parate nobis Pascha, ut manducemus. At illi dixerunt, Ubi vis paremus? Locum signa, domum elige, & ibi parabimus. Nullam quippe difficultatem opposuerunt, tantummodo locum & domum inquisierunt. Verè obediētes nullam adimplēdi quod præceptum est opponunt excusationem: solum locum operandi inquirunt: Vbi (inquiunt) vis paremus? Parati sumus dñe quod iubes facere, non de pecunia, qua comparanda sunt necessaria, difficultate opponimus. Iubes domine, quod præcipis exequemur nihil hæsitantes, tantummodo locum, domumque declata. Ecce (inquit) introeuntibus vobis in civitatem (ecce locus

Azymorum dies

Obedientia discipulorum,

osten-

Græcorum error diluitur.

ostenditur) *occurret vobis homo amphoram aqua portans: sequimini eum in domum in quam intrat (ecce domus) & dicetis patri familias domus.* *Fœlix pater familias, qui tantum hospité suscepturus erat, & in cuius fœlicissima domo tantum sacramentum instituendū erat, corporis. s. & sanguinis domini. Domus adhuc extat, (quam vidimus) in monte Sion nobilis & ampla. Quis autē fuerit familias pater eius habitator, ignoratur: existimatur tamen fuisse vel Ioseph ab Arimathea, qui erat decurio vir nobilis: vel Nicodemus, qui venit ad Iesum nocte primū. Ambo enim socij fuerunt sepulturæ dñi: Ioseph corpus postulavit à Pilato sepeliendū, Nicodemus vero attulit mirrhæ, & aloës quasi libras centū ad sacratissimū domini corpus vngendum, & ambo sepelierunt simul. *Ecce ille vobis ostendet cœnaculū magnum stratum, & illic parate nobis.* Ecce ecclesiæ apparatus in templorū ædificationibus, & ornatu altaris. Nunquā enim legimus dñm nobilem & amplā domū ad pascha manducandū elegisse nisi in hac vltima cœna, in qua corporis & sanguinis sui mysteria instituta erat, & apostolos suos sacerdotes ordinaturus. Cœnaculū magnum elegit, & stratum, hoc est tapetibus ornatū. Ampla igitur piū est ædificare tēpla, & ornare altaria est sanctum. Ibi igitur paremus celebrare diuina mysteria, vbi ampla, & ornata est domus. Quod si domū amplam, & tapetibus ornatā ad corporis & sanguinis sui mysteria celebranda elegit dñs,*

quantō magis corda bonis operib⁹ ampla, multisq; virtutib⁹ exornata ad hæc eadem mysteria celebranda sacerdotes dño debent exhibere? Si tanta exterius pompa eligitur, interius quanta debet religio & puritas exhiberi? Paremus igitur celebraturi pura corda, & mundam conscientiam, & latā domū, quæ non angustis seculi curis arcta, sed cœlestibus desiderijs amplissimis sit ædificijs fabricata. Omne enim uero, quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorū, aut superbia vitæ. Hæc omnia modica & vana sunt, & cito euanescent. Quod beatus Ioan. 1. epist. c. 2. postquam hæc tria nominavit, addidit dicens, Et mūdus transiit, & concupiscentia eius. Parua igitur, & nimis arcta hæc sunt. Illius autē ædificia magna, & domus ampla est, qui dicere potest, Cor meum & caro mea exultauerūt in Deum viuū. Quod beatus apostolus Paulus. 2. Cor. 5. explanat dicens, Scim⁹ enim quoniā si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationē ex Deo habemus, domū non manufactā, sed æternā in cœlis. Nam & hoc ingemiscim⁹ habitationē nostram, quæ de cœlo est, superindui cupientes. Magnitudinē domus huius propheta Baruch. c. 3. dixit, O Israel quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius? Magnus est, & non habet finem: excelsus, & immensus. Dilatemus ergo corda nostra & domū magnam ornatam virtutib⁹ intus in animabus nostris dño ædificemus:

Domus
cœnæ do
mini,

- dicitur
in ioh. 14.

Ecclesia
ram orna
tum ap
probat
Christus.

in ioh. 14.
in ioh. 14.

In mūdo
tria præ
cipua pec
cata.

Domus
Dei mag
na.

in ioh. 14.
in ioh. 14.

mus: ipse enim dixit, Deliciae meae esse cum filiis hominum. Postulemus à Deo cordis latitudinem, tunc enim percurremus virtutum facilem semitam, dicente propheta, Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum.

Dilatatum
Cor quid

Tunc (inquit Isa. c. 60.) videbis, & affluet & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, Magna profecto gratia Dei est cor habere amplum, non coangustatum terrenis, sed dilatatum caelestibus: tunc vero terrena despiciuntur, cum conuersatio nostra in caelis est, & vile reputatur quicquid mundus praestare potest, omniaque terrena velut stercora sub pedibus calcantur. Hoc spiritu tanguntur illi, qui omnia respuunt, & Christo domino cum beato apostolo Petro dicunt, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. & cum propheta ps. 72. Quid enim mihi est in caelo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in aeternum. Utinam hoc spiritu tangamur & nos: tunc enim gustabimus quam dulcis est dominus, & quam suavis spiritus eius habitas in seruis suis, & in eis qui conuertuntur ad cor. Loquitur enim dominus pacem in plebe suam, turbulentijs carnis, & mundi terrarum motibus semotis, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. Et prope timentes eum salutare ipsius, ut inhabitet gloria in terra nostra, gratia ipsius, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Conuerti
ad Cor.

*Tractatus. 246. in euangelium beati
Lucae ex cap. vigesimo secundo.*

Entes autem inuenerunt sicut dixit illis, & parauerunt Pascha. Quicquid dominus dixit, verum est, verumque reperitur. Inuenerunt beatus Petrus & Ioannes hominem amphoram aquae portante abluendi enim eorum pedes à minimis sordibus per manus domini in eadem erant coena. In domo, in quam intrauerunt, coenaculum magnum stratum ostendit pater familias, ut manducarent pascha. Sicut audiuius, sic vidimus in ciuitate domini virtutum, in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius. Ipse dixit, Ego sum via, veritas, & vita. & Pilato, Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati. Omnis enim qui est ex veritate audit vocem meam. Ut testimonium perhiberet Deo, qui veritas est infallibilis, & eius verbis, quae locutus est per prophetas de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Prophetatum est de eo quod nasceretur ex virgine, Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Impletum est in Christo domino, quem virgo peperit, & virgo post partum semper permansit. Venturos reges ab oriente ad illum adorandum 60. c. dixit Isa. Ambulant gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Omnes de Sabba venient aurum & thus deferentes, & laudem domino annuntiantes. Et ps. 71. Adorabunt eum omnes reges terrae, omnes gentes seruient ei. Viuet, & dabitur ei de

Veritas
Dei christus.

Prophetia
omnes de
Cbristo
adimpleta.

de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso
semper: tota die benedicent ei. Reges
Tharsis, & insulæ munera offerent, re-
ges Arabum, & Saba dona adducent.
Quod autem hæc (licet ps. pro Salo-
mone dicatur in titulo) Salomoni non
possint omnino aptari, sequitur, Sit no-
men eius benedictum in secula: ante
solem permanet nomen eius Et benedi-
centur in ipso omnes tribus terræ. No-
men vnigeniti à patre ante solem per-
manet, quoniam per ipsum verbum fa-
cta sunt omnia: in ipso benedicuntur om-
nes tribus terræ credentes in eum. Idè
ps. 88. Ipse inuocabit me, Pater meus es
tu, Deus meus, & susceptor salutis meæ.
Hoc ad humanitatē domini refertur.
Et ego primogenitum ponam illū ex-
celsam præ regibus terræ. Et ponā in
seculum seculi semen eius, & thronum
eius sicut dies cœli. Et ps. 44. multa in
hunc modum de Christo dicuntur: quæ
omnia vsq; ad constitutionem beato-
rum apostolorum principū super om-
nem terram in ipso completa cernun-
tur. Isa. etiam 35. de miraculis ab eo edè
dis ait, Tunc saliet sicut cernus claud⁹,
& aperta erit lingua mutorum, & au-
res surdorum patebunt. Et c. 9. Vocabi-
tur nomen eius Deus, Deus ipse veniet
& saluabit nos, c. 35. Et c. 54. Redemp-
tor tuus sanctus Israel Deus omnis ter-
ræ vocabitur. Dominus dixit ad me, fi-
lius meus es tu: ego hodie genuite. ps. 2.
Ante luciferum genuite. ps. 109. Et Ba-
ruch. 3. Hic est Deus noster, & non est
mabitur aliis aduersus eum. Hic ad in-

venit omnem viam disciplinæ: & tradi-
dit illam Iacob puero suo, & Israel di-
lecto suo. Post hæc in terris visus est, &
cum hominibus conuersatus est. Itaq;
in tota scriptura, si illā, & tempus adue-
tus eius à Daniele. 9. prophetatum in-
tueamur, & Gen. 49. Iacob prædican-
tem eum à tribu Iuda venturum inspi-
ciamus, omnia in ipso adimpleta repe-
riemus. Inueniemus siquidem vt dixit
dominus in euangelio, & parabimus il-
li Pascha solenne in cordibus nostris, di-
centes eum illis, qui crediderunt in eū,
cum abisset trans Iordanem Ioā. c. 10.
Quia Ioannes quidē signum fecit nul-
lum: omnia autem, quæcunque dixit
Ioannes de hoc, vera erāt. Et multi cre-
diderunt in eum. Dixit Ioannes, Ecce
agnus Dei, ecce qui tollit peccata mū-
di. Dixit, Et ego vidi, & testimoniū per-
hibui, quia hic est filius Dei. Et quod il-
le esset in lege promissus Messias, cuius
non erat ipse dignus, qui corrigiam cal-
ceamenti solueret. Ioā. 1. Sed nunc cō-
tra aliquos confabulatores quærentes
quādo ipse dominus noster Iesus Chri-
stus se dixerit filium Dei naturalē, scri-
ptura sacra loquatur. Sufficeret Ioann.
Baptist. testimoniū, Deum nemo vi-
dit vnquam: vnigenitus filius, qui est in
sinu eius, ipse enarrauit. De Christo do-
mino hoc dixisse Baptistam c. 1. beatus
Ioannes scripsit. Sufficeret ipsius euan-
gelistæ testimoniū, Verbum caro fa-
ctum est. Et Gabrielis (Luc. 1.) Vocabi-
tur filius Dei. Sed ex ore ipsius nunc id
audiamus. Ioan. 9. cum dominus cæco

De Chri-
sto quæ
per pro-
phetas di-
cta, om-
nia perfe-
cta sunt,
& verissi-
ma.

Christus
Messias
prophæ-
tatus, &
ver⁹ de⁹.

à na-

Christus ipse X. tra prophetas & Euangelistas) se filium esse Dei naturalem factum manifestum.

à nativitate lumen reddidisset mirantibus cunctis, illum postea reperiens Iesus dixit ei, Tu credis in filiū Dei? Respondit cæcus, Et quis est domine, ut credam in eum? Et dixit ei Iesus, Et vidisti eum, & qui loquitur tecū, ipse est. At ille ait, Credo domine. Et procidens adoravit eum. Capite etiam 10. cum loqueretur cum Iudæis, inter cætera dixit, Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est. Ego & pater vnū sumus. Sustulerunt ergo lapides Iudæi, ut lapidarent eum. Respondit eis Iesus, Multa opera bona ostendi vobis ex patre meo propter quod horum operum me lapidatis? Responderunt ei, De bono opere non lapidam⁹ te, sed de blasphemia: & quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum. Ecce quomodo dixit se Deum verum patri consubstantialem. & hoc bene intellexerunt Iudæi. Respondit eis Iesus, Nonne scriptū est in lege vestra, quia ego dixi, Dij estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est & non potest solui scriptura: quem pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis, Qui blasphemias, quia dixi, Filius Dei sum? Hoc sic accipiendū est. Si scriptura solui non potest, quin dicatur filij adoptiui Dei serui Dei: multò minus potest solui quin dicatur fili⁹ Dei naturalis, quē pater misit, & sanctificavit, sanctificavit humanitatē, misit verbū vnigenitū filiū suū. Quod autē sic accipiēda sit hæc sentētia, verba quæ sequuntur satis ostendunt; in quibus dominus filiationē naturālē à patre comprobat

Expositio.

dicēs, Si non facio opera patris mei, nolite credere: si autem facio, & si mihi nō vultis credere, operibus credite. Quid domine credituri sumus attentis operibus tuis? Fortē quod filius adoptiuus sis sicut illi, ad quos sermo Dei fact⁹ est? Absit. Sed ut cognoscatis (inquit) & credatis, quia pater in me est, & ego in patre. In quo enim pater est & ipse in patre, hic profecto verbum Dei filius Dei est. Sic etiam c. 15. Cum venerit paraclētus, quem ego mittā vobis à patre spiritum veritatis, qui à patre procedit: ille testimonium perhibebit de me. Quomodo enim, obsecro, spiritum sanctū mitteret qui cum illo & patre non esset essentialiter. Quum igitur ait, Mittam & à patre, æqualitatē cum patre & spiritu sancto manifestē se habere ostēdit. Manifestissimē igitur se dicit filiū Dei. Et c. 16. de eodem spiritu sancto ait, Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Omnia, quæcunq; habet pater, mea sunt: propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Si spiritus sanctus de filio accipit, & omnia, quæ habet pater, eius sunt: profecto hic est verē filius Dei naturalis. Quod hæc verba tam clarē sonant, ut nullū alium possint habere sensum. Hoc etiam in vltima cœna perspicuis verbis ostendit Philippo querenti, Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Tanto (inquit) tempore vobiscū sum, & non cognouistis me? Philippe qui videt me, videt & patrem meum. Quomodo tu dicis, Ostēde nobis patrē?

Trinitatis æqualitas.

Ver-

Verba, quæ ego loquor vobis, à me metipso non loquor: pater autè in me manens ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre, & pater in me est? Quid clarius dici potuit, quo se verum diceret Deum, quàm, Ego in patre, & pater in me est? Firmiter igitur teneamus non semel, sed sæpius dominum se esse filium Dei naturalè consubstantialè patri voce sua factum fuisse. In euangelio autem & ab apostolis sæpe id repetitum est. Pater bis dixit voce de celo allata in baptismo & transfiguratione, Hic est filius me^s dilectus, in quo mihi bene complacui. In quo autè sibi pater cõplacere posset, nisi in filio vni-genito, qui est in sinu eius ante luciferũ genitus, & ante secula dominus? Quod ipse Cayphas in passione domini manifeste ostendit dicens, Adiuro te per Deũ viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei benedicti. Cui dominus respondit, Tu dixisti, quia ego sum. Et cum in cruce penderet, insultabant illi scribæ & pharisæi illudentes, & dicentes, Confidit in Deo, liberet eum nunc, si vult: dixit enim, Quia fili^s Dei sum. Hoc planè non de filiatione adoptionis dicebant, quoniam secundum hãc omnes serui domini gratiam eius habentes dicuntur filij Dei: sed de filiatione naturali. Quem etiã beatus apostolus Paul^{us} ad Ro. 9. Deum aperto ore nominat dicens, Ex quibus (videlicet ex patribus veteris testamenti) est Christus secundũ carnem: qui est Deus benedictus in secula. Quod autè hæretici hic apponunt

sic legentes, Christus secundum carnẽ qui est: (deinde) Deus benedictus in secula. Hoc sanè omnino falsum esse cõperitur. Cum enim dixisset, Ex quibus est Christus secundũ carnem, orio se iterum repeteret, qui est. Sed qui secundũ carnem est ex patribus, ille est Deus benedictus in secula. Quem imaginem Dei appellat. 2. Cor. 4. dicēs, Deus huius seculi excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat illuminatio euãgelij gloriæ Christi, qui est imago Dei inuisibilis. Imaginem esse Dei naturali filio est proprium. Quod ad Coloss. 1. repetit dicens: Qui est Imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipso condita sunt vniuersa in coelis & in terra, visibilia, & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates: omnia per ipsum, & in ipso creata sũt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso cõstant. Hæc verba, & quod beatus Ioannes 1. c. dixit, Omnia per ipsum facta sunt, de verbo vni-genito accipi nemo est qui abigar. Quod & ad Heb. 1. c. beatus apostolus insinuat dicens: Multifariè, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio suo, quẽ constituit heredem vniuersorum, per quem fecit & secula. Si mundus per ipsum factus est, ipse verè Deus est. Quod sequentia manifestant: profequitur enim, Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis sue, sedet ad dexteram maiestatis

Christus imago Dei, quia filius eius est naturalis, & Deus.

Sãcti plures & christus ipse atq; etiã pater sepius fassus esse Christum filium Dei naturalem & consubstantialẽ patri.

Cõtra hæreticos.

in

in excelsis. Splendor glorię, & figura substantię eius de verbo diuino vnigenito Dei filio tantũmodo dici possunt. Prosequitur deinde beatus apostolus quomodo sit filius Dei naturalis, illum ab angelis discernens: illum tanquã filium constituens, angelos verò tanquã seruos & creaturas suo loco disponens. Constat igitur manifeste, se dominum sæpè naturalem Dei filiũ nominasse, & hoc expressis verbis apostolos scripsisse & prædicasse. Postremò cũ illum à mortuis beatus Thomas resurgentem cerneret, ait, Dominus meº, & Deus meº. Execranda est igitur malenolorum rabies, qui non verentur dicere in scriptura non inueniri Christum dominum dici Deum. Quòd si non inuenitur ipsum ore proprio hoc affirmasse, nihilominus ipsi fatentur illũ verum Deum vnã nobiscum: & cum beato Petro, qui quærenti domino respõdit, Tu es Christus filius Dei viui. Hic de naturali filio reuelatum est Petro: qui suę confessionis præmium consecutus est dicente sibi domino, Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Et ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauēs regni cœlorum: & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; solueris super terram, erit solutũ & in cœlis. Itaq; inueniunt beatus Petrus & beatus Ioannes sicut dixerat illis

Iesus, & parauerunt Pascha. Inuenimus in euangelio & nos dominum se Dei naturalem filium aliquoties dixisse: inuenimus hoc euangelistas scripsisse, & beatos apostolos prædicasse, & ipsos perfidos Iudæos illum de hoc accusasse, & in cruce pendenti insultasse, hoc patrẽ cœlestem bis è cœlo protestatum esse. Restat vt tantum habentes numerum testium diuinitatis eius, Pascha paremusei, quoniam ipse est Deus, Deus noster in æternum, & in seculum seculi, ipse reget nos in secula: qui est Deus benedictus in secula. Festinanter transeamus per hæc tẽporalia, & soli Deo placere studeamus. Illos enim elegit Gedeon, qui manu aquam biberunt (se festinanter enim sic in os mittitur) expulsi illis qui flexo poplite ore de flumine hauriebant. Iud. 7. Propterea festinanter præcepit dominº inter cætera Moyse edi agnum paschalem, dicens Exo. 12 Et comedetis festinanter: est enim phase (id est transitus) domini. Sic etiam passio eius festinanter exhibita est, festinauerunt enim Iudæi, & à nocte vsque in horam sextam illum cruci affigi curauerunt nullam requiem dantes Pilato, neque Herodi, concitantes plebem, clamantes, & vociferantes, Crucifige, crucifige eũ. Illi festinanter occidi fecerunt, & dominus festinanter operatus est salutem nostram. Sic igitur Pascha celebremus festinanter fugientes quæ seculi sunt, festinanter operantes salutem nostram, non cessantes die nocteque simul, nũc orationibus vacare, nũc

Allegoria

Festinanter opere
mus salute.

eleemosinis indulgere, nūc alijs pietatis operibus festinanter insistere. Ita enim cū nos occupatos dæmon senserit, auferet à nobis, nec locū illi tentādi dabit, nec ipse inueniet: sed veniēs, & iterum rediēs vacu⁹ recedet, & cōfusus abiit, nō reperiēs ostiū, quo possit in cor nostrum iniquas cogitationesingere, gratia & misericordia dñi nostri Iesu Christi, cui cū patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 247. in euangelium beati

Lucæ ex cap. vigesimo secundo.

ET cū facta esset hora, discubuit, & duodecim apostolicū eo. Et ait illis, *Desiderio desideravi hoc Pascha māducare vobiscū antequā patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc nō māducabo illud, donec impleatur in regno Dei. Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite, & dividite inter vos: dico enim vobis, quod nō bibā de generatione vitis, donec regnū Dei veniat.* Denotat venisset dominū citius aliquantulū, quā esset cœnā di hora: eo quod dicit, Et cū facta esset hora, discubuit. Præuenite utiq; debemus tēpus celebrādi, & preparari ante horā, & cit⁹ ad ecclesiā properare docemur antequā officiū celebrandi incipatur. Aderat igitur iam dñs in domo, & cū facta esset hora discubuit illo apparatu, quo iubebatur agnus imolari Exod. 12. accinctis renibus, calceamēta habentes in pedib⁹, baculos tenētes in manib⁹ cū azymo pane, & lactucis agrestib⁹, & festinanter edēdo. *Discubuerūt simul duodecim apostolicū eo.* Tāta era dñi humilitas

tanta māfuerudo, vt nunquā à mensa discipulos abstinere præceperit. Tūc illis desideriū, quod à suæ sacratissime cōceptionis initio habuerat, pādīt dicens, *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscū antequā patiar.* Finē veteri legi, & figuriseius imponere, sacrificium nouę legis gratiæ instituire maximē desideravit. Idēd desideriū repetit dicens, *Desiderio desideravi.* Multa sepe desideramus, sed frigidē. Vtinā interea nō frigidē nostrā etiā salutē desideremus, quā ad modū pigrē & oscitāter procurare: magno verō ardore & solitudine terrena quærere manifestū est. Ardēter salus nostra procurāda est, cætera autē remissius inquireda. Quodcunq; potest man⁹ tua, instanter operare, ait Eccles. c. 9. Et beat⁹ apostol. Paulus ad Eph. 6. *Orātes omni tēpore in spiritu, & in ipso vigilātes in omni instātia pro omnibus sanctis, & pro me.* Et 2. Cor. 10. de se ait, *Instātia mea quotidiana, sollicitudo omnīū eccliarū.* Et ad Ro. 12. *Qui præest, in solitudine.* Ibidēq; oēs hortatur dicēs, *Solitudine, non pigri.* Et 1. Theff. 2. *Fiduciā habuim⁹ in Deo nostro loqui ad vos euāgeliū Dei in multa solitudine.* Debemus enim uerō salutē nostrā sollicitē & instāter agere, desiderioq; desiderare videre Deum & dñm nostrū Iesum Christum. *Dico enim vobis, quia ex hoc nō manducabo illud (videlicet Pascha) donec impleatur in regno Dei.* Tūc enim, cū Chr̄s dñs resurrexit, verū Pascha celebravit, i cui⁹ figura toties Pascha & ipse celebravit, & celebrauerūt ab exitu de Agypto iudei.

Desideriū Christi quale.

Festinatione sal⁹ nostra in quirenda & solitudine.

Agn⁹ paschalis quomodo celebrabatur.

Pascha
notum
regnum
Dei.

iudei. Tūc impletū est Pascha in regno dei,
 regno resurrectionis, regno immortalita-
 tis. Tunc etiā & nos Pascha nostrum ce-
 lebraturi sumus, cum in regnum Dei
 introierimus: & illuderit Pascha no-
 strum, celebritas nostra, festiuitas, & in-
 æstimabile gaudium animarum nostra-
 rum, & vltimò corporū glorificatorū.
*Et accepto calice gratias egit, & dixit. Ac-
 cipite, & diuidite inter vos: dico enim vobis
 quòd non bibam de generatione vitis, donec
 regnum Dei veniat.* Hoc in initio coenæ
 fecit dñs finem imponēs figuris veteris
 legis. Postquam autē coenauit, tunc in-
 stituit sui sacri corporis & sanguinis mi-
 rabile sacramentū figurarum veterum
 impletiuū. Nunc autē tantum finitam
 esse figuram agni paschalis & libamen
 ostendit in eo, quod ait amplius se vinū
 de generatione vitis nō bibiturum, nec
 ampli⁹ agnū paschalē celebraturū. Nos
 igitur, quibus dñs per fidē voluit ostēdi,
 quibus donauit in gremio permanere
 sanctę matris ecclesie, aliud vinū iam nō
 queram⁹, nec Pascha aliud nobis victi-
 ma sit, nisi participatio corporis & san-
 guinis dñi in diuinissimo altaris sacra-
 mēto. Meliora (inquit spōsa) sunt vbera
 tua vino fragrantia, vnguētis optimis.
 Idēd spōsa declarās qui sint illi, quib⁹ ei⁹
 vbera sunt meliora vino legis veteris, &
 agno materiali paschali, adiecit: Recti
 diligūt te. Illi verò recti sunt, de quib⁹ di-
 citur, Exultate iusti in dño, rectos decet
 collaudatio. ps. 32. Hoc est vinū, quod
 cōmuis suis parauit Dei patris sapiētia
 Prou. 9. Sapiētia (inquit) ædificauit sibi

domū, excidit colūnas septē: imolauit
 victimas suas, miscuit vinū & posuit mē-
 sam. Misit ancillas suas, vt vocarent ad
 arcem, & ad mœnia ciuitatis, Siquis est
 paruul⁹, veniat ad me. Et in spiciētib⁹ lo-
 cuta est, Venite, comedite panē meū, &
 bibite vinū quod miscui vobis. Relin-
 quite infantia, & viuite, & venite, & a-
 bulate per vias prudētia. Colūna septē
 septē dona sunt spirit⁹ sancti, quib⁹ sa-
 cro sancta ecclesia fulcitur, & roboratur
 sapiētia, intellect⁹, consiliū, & fortitudo,
 sciētia, & pietas, & timor dñi. Victim as
 sui sacri corporis & sanguinis imolauit
 mixtū aqua vinū consecrauit, quæ de la-
 tere ei⁹ in cruce dormiētis postridie ma-
 nauit. Ancillas suas misit cū ad predicā-
 dum apostolos destinauit. Qui nomine
 ancillarū describūtur, quoniā a se fragi-
 lissimi hoēs erant: quorū princeps ad vi-
 ni⁹ ancillæ vocē trepidās magistrū nega-
 uit. Paruulos vocari iubet, qui deposuit
 potentes de sede, & exaltauit humiles:
 qui dixit sup. c. 18. cū phiberēt apli par-
 uulos, qui illi offerebātur, Sinite pueros
 venire ad me, & nolite vetare eos, talū
 est enim regnū Dei. Amen dico vobis,
 Quicūq; non acceperit regnū Dei sicut
 puer, nō intrabit in illud. Hi sunt pueri,
 de quib⁹ B. apostol⁹ Petr⁹ epist. 1. c. 2. ait,
 Deponētes igitur omnē malitiā, & om-
 nem dolū, & simulationes, & inuidias,
 & oēs detractiones, sicut modò genitiui
 fantes rationabiles sine dolo lac cōcupif-
 cite, vt in eo crescatis in salutē: si tñ gu-
 statis quoniā dulcis est dñs. Hi sunt par-
 uuli, qui per aplos vocantur. Neq; dñs

Elegātis
Allegorie
expōitio

Paruulos
amat chri-
stus. i. m-
plices &
humiles.

eidov

xx ij

à sua

à sua vocatione aliquem repellit: inspiceres enim (qui similes iumentis insipientibus facti sunt per peccata sua huc atque illuc discurretes) vocat dicēs, Venite, & comedite panem meū: & bibite vinū, quod miscui vobis. Relinquitte infantia. Aliud namq; est infantē balbutientem esse, aliud parulū. Per parulos iā diximus humiles significari: hic infantes dicuntur illi, de quibus scriptum est Prouer. i. Vsq; quo paruuli diligitis infantia: & stulticia quæ sibi sunt noxia, cupient? Infantes hi sunt peccatores, qui nesciūt à terrenis vnquā eleuari, sed ibi sistētes non crescūt. Quos autē beatus Petrus desiderat infantes, ipse declarauit dicēs: Rationabiles, sine dolo, candidā & dulcē vitam agentes, quæ lactis sunt proprietates. Hos idē per viam prudētiæ præcipit ambulare sapiētia, vt viuāt in sempiternū. Hos imitemur, & iā non vetus Phase celebremus, sed nouū in regno ecclesiæ primō, postremo autē in regno cœlorū in æternū gratia eiusdem dñi nostri Iesu Christi, cui cū patre, & spiritu sancto est honor, gloria & imperiū per oīa secula seculorū. amē.

Tractatus. 248. in euangelium beati Lucæ ex cap. vigesimo secundo.

ET accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicēs, Hoc est corpus meū, quod pro vobis datur. Hoc facite in meā cōmemorationē. Similiter & calicē postquā cœnauit dicēs, Hic est calix nouū testamētū in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Ex his verbis satis constat dñicū corpus & sanguinē sub sacramēti speciebus cō-

tineri. Nec est qui ambigat (nisi sit infidelis, aut hereticus) corpus & sanguinē dñi in ijs veraciter, & realiter cōtineri. Sapiētia patris Christ⁹ est, in quo absconditi sunt (vt ait apostolus ad Coloss. 2.) oēs thesauri sapientiæ, & scientiæ. Nemo mel⁹, aut verius cōceptus suos vnquam sciuit, aut sciet explicare. Si enim aliud vellet sub ijs verbis intelligi, ipse palām diceret, In hoc pane significatur corpus meū, vel, Panis hic signū est corporis mei: vel aliud quodcunq; simile.

Atqui ipse, qui est veritas & sapientia, agēs prius gratias noui initij sacramēti legis gratiæ dicit, Hoc est corpus meū. Hæc verba nihil aliud sonāt, quàm id, quod sacrosancta ecclesia credit. Hoc, quod videtis discipuli mei, corpus meū est verū, non panis, qui trāsubstātiat⁹ est in hoc (quod vobis trado) corpus meū.

Hoc est (inquit) corpus meū, quod (corpus) pro vobis datur. In his autem verbis, sicut qui clauū retorquet, & reuertat, & sicut qui eadē iterū, atq; iterū verba cōfirmat maximē ostēditur ea, quæ præcedunt, verba (prout dixim⁹) debere verē & realiter de vero Christi domini corpore intelligi. Ait nāque, *Quod pro vobis datur.*

Quod pro nobis datū est, corpus Christi verū est in ara crucis immolatum. Panis non est pro nobis datus, sed verum Christi corpus. Vt ergo in hoc diuinissimo sacramēto nouerimus verum corpus domini contineri, ait, *quod pro vobis datur.* hoc est, Tam verum corpus est meum hoc, quod vobis trado in perenne sacrificium, quàm quod pro

vobis

Cōtra hereticos verū sacramentum corporis & sanguinis Christi.

Conf
di po
stas f
dotib
licta.

vobis datur in ara crucis die crastina immolandum. Et quemadmodum quod pro vobis datur, corpus meum verum est, ita hoc quod vobis trado, corpus meum verum est. Quod autem hoc tradiderit post cenam sequentia de sanguine verbis demonstrant, dum dicitur: *Similiter & calicem postquam cenauit dicens: Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine, qui pro vobis fundetur.* Quid hæc verba sonent, nemo est fidelis, qui ambigat. Sanguis, qui pro nobis fusus est in ara crucis, verus Christi sanguis est. Etiam post mortem è latere eius exiit sanguis & aqua: & qui vidit, beatus Ioannes testimonium perhibuit. Vult ergo nobis innotescere, quod hic sanguis, quem tradidit discipulis, ita verus ipse est sanguis, ut ille qui effusus est in cruce: hic in cruce in venis, illic exhaustus ex venis. Nouum testamentum est sacramentum hoc, in quo non per sanguinem hircorum, aut taurorum, sed per proprium sanguinem introuit Christus dominus semel in sancta æterna redemptione inuenta. In hoc consecrandi potestatem sacerdotibus reliquit, eo quod ait: *Hoc facite in meam commemorationem.* Non dixit, Significanter agite, vel in signum facite. Sed, Hoc quod ego feci, quod consecraui, hoc vos etiam facite in meam commemorationem. Cernens beatus apostolus Paulus aliquo ex Corinthiis id minus rectè agere, & iam huius sacrificij memoriæ & commemorationis domini obliuisci: & loco sumptionis corporis & sanguinis

domini, cenas suas oppiparè in ecclesia manducare. 1. Cor. 11. illos vehementer reprehendit dicens: Primum quidem conuenientibus vobis in ecclesiam, audio scissuras esse inter vos: & ex parte credo. Nam oportet & hæreses esse, ut qui probati sunt manifesti fiant in vobis. Ecce præmittit hæreses, quas spiritu futuras esse cognouit. Conuenientibus ergo vobis in vnum, iam non est dominicam cenam manducare. Vnusquisque enim cenam suam præsumit ad manducandum: & alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo. Ego enim accepi à dño quod & tradidi vobis, quoniã dñs Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & grãs agens fregit, & dixit, Accipite, & manducate: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cenauit, dicens, Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotiescunq; bibetis, in meam commemorationem. Quotiescunq; enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem dñi annuntiabitis, donec veniat. Itaque quicumq; manducauerit panem hunc, & biberit calicem dñi indignè, reus erit corporis & sanguinis dñi. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans

D. Pauli
de Euclia
risticæ sa-
cramenti
testimo-
nium & sen-
tentia.

Consecra-
di pote-
stas sacer-
dotibus re-
licta.

corpus domini. Ideò inter uos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi. huc vsq; D. Paulus. Necesse est tandem aliqua verba huius sententiæ B. Apostoli considerare attentius. Et primo quãta veneratione ecclesiæ, in quibus diuina celebrantur, habendæ sint, cum beatus apostolus redarguat Corinthios, quòd cibum in ecclesia fumeret. Deinde cœnam dominicam non ab homine, sed à Deo dicit sibi fuisse reuelatam. Ego enim accepi (inquit) à domino, quod & tradidi vobis. Non enim ipse aderat quando Christus dominus hoc diuinissimū instituit sacramentum: sed quemadmodum ad Gal. 1. dicit se apostolum factū non ab homine, neque per hominem: & euangelium per reuelationē domini nostri Iesu Christi suscepisse: sic & nunc ait, Ego enim accepi à domino. Deinde verba consecrationis apponit, & sacerdotes fuisse institutos apostolos cōmemorat cū ait dñm dixisse, Hoc facite in meā cōmemorationē. Deinde verū corpus & sanguinē in hoc sacramēto contineri prædicat dicens: Qui indignè māducat, reus erit corporis & sanguinis dñi, & iudiciū sibi māducat & bibit, nō dijudicās corpus dñi. Quin etiā grauitè puniri aliquos ex ipse eo quòd non purè tractet & suscipiat corpus dñi, dicit: Ideo (inquiens) inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi. Quod re vera non diceret, si ibi tantū esset panis significatiuus signans dñi corpus. Quā enim ratione ad edendum benedictū tantūmodo panē

opus esset tanta præparatione: & qui non se præpararet, infirmitate, vel morte puniretur? Nimirum ideò tanta præcipitur præcedere præparatio, atq; ideò etiā qui indignè accedit, grauissime punitur: quia ibi non panis materialis, sed verū continetur corpus dñi, & eius diuinitas semper adest, cui dñi anima, & caro inseparabiliter cōiunguntur. Idem autē apostolus c. 10. eiusdē epistolæ ait: Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne cōmunicatio sanguinis Christi est? Et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis dñi est? Hæc dñs prædixit Ioā. 6. cum litigarēt ad inuicē Iudæi dicentes: Quomodo potest hic nobis carnē suam dare ad manducandū? Quibus respōdit dñs, Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnē filij hominis, & biberitis eius sanguinē, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meā carnem, & bibit meū sanguinē, habet vitam æternā, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Hæc de corpore suo & carne non dixisset, nisi vellet esse in præcepto non contēnendo manducare suam carnem, & bibere suum sanguinē: nec hoc alio possèt fieri cōmodiore modo, quàm sub panis & vini speciebus. Nulla igitur possunt inimici hæretici & Iudæi adumbrata qualicunq; extorsione irrationabili errorē suum circa diuinissimum sacramentū fulcire. Sed omni ex parte manifestissimè cōuincuntur corpus & sanguinem dñi in sacro sacramento

Verū Corpus Christi esse in Eucharistia sacramento.

Veneratio ecclesijs exhibenda.

Apostoli sacerdotes cōstituti.

Cōtra Iudæorum & hæreticorum de Eucharistia sacramento errorum.

conti-

contineri, dicente domino: Hoc est corpus meum; Hic est sanguis meus. idē repetēte beato apostolo Paulo, & prae-mittente ipso dño Ioa. c. 6. præallegato. Cæterū cum sacrificium notum sit in omni lege fuisse, quo nā pacto legē gratiæ contendunt hæretici & Iudæi sine sacrificio posse constare? A principio enim legimus Gen. 4. Abel obtulisse sacrificiū Deo de primogenitis gregis sui. Melchisedec offerentē panem & vinū scriptura cōmemorat, Gen. 14. Et hūc ritum seruandū præstantius, quā Melchisedec, David de Melsia prophetauit dicens ps. 109. Iurauit dñs, & non poenitebit eū (hoc est non mutabit vnquā hoc sacrificiū, nec sacerdotiū, quoniam iuratum est) tu es sacerdos in æternū secundū ordinē Melchisedec. Non vtiq; vnquam defuit sacrificiū, nec in lege naturæ, neq; scripturæ: quomodo ergo deficiet in lege gratiæ, quæ perfectior est? Iam existimo luce clarius ostendi in lege gratiæ sacrificiū necessariò dandum: nunc quale illud sit videamus. In lege naturæ Abel & Noë de animalibus mundis, & Melchisedec de pane & vino sacrificiū Deo offerebant. In lege Moyſi de animalibus etiā mundis immolabant: creationis tantūmodo beneficium erat, quo Deus tam hominem, quā ipsa etiā quæ offerebant, creauerat, illis sacrificijs protestātes, & pro sola creatione Deo gratias agentes: sacrificiū etiā venturū immolationis, & effusionis sanguinis domini præfigurantes, dicente apostolo ad Heb. 9. cum illi

de his occurrisset sermo, Necessē est ergo exemplaria quidem cœlestium his mundari, ipsa autem cœlestia melioribus hostijs, quā istis. At nunc ecclesia catholica, quæ non solū creationis, sed etiam redemptionis & in cruce immolationis domini multò præstantius beneficium recolit, non solo pane, aut vino, seu animalibus dignas Deo potest gratias referre, sed melioribus hostijs, quā istis. Verum nullū æquius, aut conuenientius sacrificium, quā pro corpore domini in cruce immolato, corpus ipsius offerre, & pro sanguine fuso sanguinē ipsius immolare: vt fiat æquatio sacrificij quod offertur, sacrificio & beneficio, quod in cruce peractum est. Omnia ea dicit scriptura fecisse Deum in numero, pondere, & mēsurā. Sap. 11. Et Moyſi præcepit dominus populo dicere, Nō habebis in sacco diuersa pōdera, maius & minus. Mortuo igitur domino in cruce pro nobis, iam non illi offerre sacrificium dignum poteramus in mēsurā, nisi illūmet ipsimet, & Deo patri offerrem⁹, qui pro nobis semel oblat⁹ est: præsertim cū ipse præceperit, *Hoc facite in meam cōmemorationē.* Si reuera panē tantū illi offerremus, hoc nō esset in ei⁹ cōmemorationē redemptionis, sed in memoriā creationis, qua fecit nos, & ceteras creaturas, & panē nobis præstat ad vescendū, & vinū ad bibendū. Necessē est ergo fateatur inimici nrī ecclesiā sine sacrificio nunquā fuisse: hoc deīde sacrificiū in memoriā sacrificij p-acti in cruce, nullo alio symbolo posse

Præstantissimum beneficium Christi.

Deus omnia fecit in numero, pondere, & mēsurā.

Sacrificium necessariò dari in lege gratiæ.

Symbolum sacri-
ficij legis
gratię & u
charitię
sacramen-
tum.

perfectè impleri, nisi eiusdè veri corporis & sanguinis incruenti, & resuscitati domini oblatiõe perenni. Vnicę illi hostię, qua sumus redempti, hæc hostia memorabilis est. Vnici illius sacrificij, quo reconciliati Deo sumus, hoc diuinissimum sacrificium oblatio est. Tu verò homo Dei, cuius dono intra gremium sacrosanctę matris ecclesię contineris, toto corde crede illi qui dixit, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus nouũ testamentum. Hoc facite in meam commemorationem.* Qui autem sæpe, vel quotidie hoc suscipis sacramentum, seu sacerdos, qui offers, memineris quod beatus apostolus Paulus suis suggerit Corinthijs, eo quòd non pura conscientia (vt par est) ad hanc sacramentam accedebant. Ideò inter vos (inquit) multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi. Proculdubiò multa nobis mala proueniunt ex negligentia, & irreuerentia, quam huic diuinissimo sacramento exhibemus. Cum dñs prius aqua proprijs manibus discipulorum pedes lauaret, quàm illos suo sacro corpore & sanguine cibaret. Lotum esse Petrum protestatus est (cum enim ille diceret, Non lauabis mihi pedes in æternum. dominus ad eum, Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus) nihilominus minuta peccata abluenda sunt. Hæc reor nomine pedum significari, quoniam pesterram calcans à puluere liber esse non potest. Quod tamen in præcepto non ponimus, sed consulimus, sic opia ad sit confessarij. Nam & si

ad cætera sacramenta peragenda seu ministranda libera necesse est sit conscientia à reatu culpæ mortalis, cæterum ad diuinissimum sacramentum tractandũ hoc præcipuè requiritur. In cuius signũ eã, quæ electa est vt dominum conciperet, pareret, & nutrirer, virginem esse sacra scriptura testatur. Et spòsus talis electus est, qui ad nutriendum paruulum esset supplemento, qui virgo cum virgine habitaret. Postremò in cruce dominus virginem matrem (vt illi esset solatio, & obsequio) virgini Ioanni apostolo & euangelistæ cõmendauit. Demũ in sindone munda, & sepulchro nouo, in quo nondum quisquam positus fuerat, sacrum domini corpus inuoluitur & sepelitur. Quanta igitur munditia & innocentie candore splendescere debet sacerdotes, qui omnidie celebrant? Existimo illa tria mala quæ dixit apostolus euenire ijs, qui non dijudicabant corpus domini, nec munditia pollebant, etiam hodie euenire pluribus infirmitatis, vel imbecillitatis, & aliquando mortis præ occupationem. Vigilent ergo sacerdotes, & custodiant cogitationum suarũ & operationum caulas, & ab omni imunditia mentis & corporis sint alieni: nisi velint cum Corinthijs iustissimè puniri. Eligantque potius cum viris sanctis mundam gerere vitam (Mundamini, dixit Isaias, qui fertis vasa dñi) gratia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Sacerdotes mundos & innocentes esse oportere.

Puniuntur qui irreuerenter & nõ probati ad hoc sacramentum accedunt

Pedũ lotio peccatorum leuã purgatione designat.

Tracta.

Tractatus. 249. in euangelium beati
Lucæ ex cap. vigesimo secundo.

Veruntamen ecce manus tradentis
me mecum est in mensa. Et quidem
filius hominis secundum quod definitum est,
vadit. veruntamen vā homini illi, per quem
tradetur. Et ipsi cœperunt querere inter se
quis esset ex eis, qui hoc facturum erat. Quā-
tam nos dominus patientiam docuerit
verba hæc ostendunt. Lauit pedes pro-
ditoris, illum suo sacratissimo corpore
& sanguine cibavit, secum manduca-
re, & ad mensam sedere dignatus est.
Nos igitur miseri homūciones quin ini-
micos nostros cibemus, si egent: calefa-
ciamus, nobiscum sedere non dedigne-
mur, hospitio fuscipiamus, & (quantū
in nobis est) illos ad Deum reducere, &
odiam auferre à cordibus eorum labo-
remus. Si enim tantam benevolentiam
dominus ostendit Iudæ, & tantam illi
amicitiam in illa hora, qua ipsum erat
traditurus, exhibuit, & quem præscie-
bat ab incepta traditione non auocan-
dum, non tamen desinit monere: Nos
vt lucremur animas fratrum nostrorū,
quos ignoramus quales futuri sint, nul-
lum debemus intentatum relinquere
beneficium, vt illos à cōcepto odio auo-
cemus: præsertim cum nos proximos,
quos patimur inimicos, merito pro pec-
catis nostris patiamur. Dominus autē
innocentissimus agnus innocentissimē
tradebatur, & patiebatur: quod & ipse
falsus est Iudas cum proiectis in templū
argenteis dixit, Peccavi tradens sangui-
nem iustū, & abiens laqueo se suspēdit.

Matt. 27. Veruntamen malitiam Iu-
dæ, & duritiem cordis eius quis enarra-
bit? cui nihil beneficiorum domini, nec
erga se admiranda illa beneuolētia pro-
fuit, nec publica monitio retraxit? Re-
uelabunt cœli iniquitatē eius (Iob. 20.)
& terra cōsurgēt aduersus eum. Aper-
tum erit germen domus illius, detrahe-
tur in die furoris Dei. Hæc est pars ho-
minis impij à Deo, & hæreditas ver-
borum eius à domino. Idem c. 21. ait,
Deducunt in bonis dies suos, & in pun-
cto ad inferna descendunt. Qui dixe-
runt Deo, Recede à nobis, scientiā via-
rum tuarum nolumus. Et quidem filius
hominis secundum quod definitum est vadit.
Oportebat enim fieri ea, quæ ab ipso
Deo de vnico suo filio secundum carnē
prophetata, & per ipsum implēda erāt
in redemptionē animarum nostrarū.
Ideò profecto scripta sunt, vt & nos cre-
damus quoniam dominus Iesus est fi-
lius Dei, redēptor noster, & verus Mes-
sias saluator, & credentes vitam eternā
habeamus in nomine eius. Qui enim
firmiter credit, operaturus est secundū
ea quæ credit, alioquin fides eius adhuc
infirma est. Ostendam tibi (inquit bea-
tus Iacobus) ex operibus fidem meam.
Propterea legim⁹ Ezech. c. 1. quod sub
alis animalia illa quatuor habebant ma-
nus, hoc est, perfidem operabantur, &
alā vnus alā alterius tangebāt. Itaq;
mutuō se tangebant alis, quoniam vna
fides est in quatuor euangelistis. Viri
catholici alitanguntur, quoniam eadē
est fides omnium orthodoxorū: hæretici
autem

Pacietie
magnum
exemplū
in Chri-
sto.

Duricies
& itupen-
da perti-
nacia lu-
dæ.

Firmiter
credens,
perfectē
operatur

Hæretico- autem non se tangunt fide, quoniam di-
 rum diui uerſi ſunt errores eorum. Quem enim
 ſio in pl^o errorē cepit prædicare Lutherus, nūc
 50 ſectas diuiſus eſt in partes quinquaginta, &
 eo amplius: ita vt vnus diſsideat ab alio
 in tanta diſtancia, vt ſe ſe mutuo perdat,
 & prælientur diſſoniſ diſputationibus
 adinuicem: cum vnica ſit colūba Chri-
 ſti, vna perfecta eius, vna ſponſa eius,
 quemadmodū & ipſe vnicus ſponſus
 eſt, dicere beato baptiſta Ioanne. Ioā. 3.
 Qui habet ſponſam, ſponſus eſt. Non
 dixit ſponſas multas, ſed vnica ſpon-
 ſam. Quam beatus apoſtolus Paulus
 ad Eph. 5. etiam vnica appellat dicens:
 Viri diligite vxores veſtras, ſicut &
 Chriſtus dilexit eccleſiam, & ſeipſum
 tradidit pro ea, vt illā ſanctificaret, mū-
 dans eam lauacro aquæ in verbo vitæ,
 vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccle-
 ſiam non habentē maculam, aut rugā,
 aut aliquid huiusmodi, ſed vt ſit ſancta,
 & immaculata. Macula peccatū mor-
 tale eſt: ruga verò, quæ ſenū facies ſulcis
 exarat, peccata ſenio conſuetudinis in-
 ueterata denotat. Hanc immaculatam
 eccleſiam Deus exhibuit in ſanctis ſuis
 qui fuerunt ab initio ſeculi, & hodie, &
 vſq; in fine exhibebit. Multi enim ſunt
 in eccleſia, qui neq; conſuetudine pec-
 candi, nec nouis mortalibus tenentur
 (licet venialibus non careant: ſed eanō
 ſunt maculæ, neque rugæ) nec aliquid
 huiusmodi in corde cogitationibus tra-
 ctant. De quibus dicitur, Beati mundo
 corde. Et quamquā omnes ſumus pec-
 catores, & egemus gloria Dei, & gra-

tia eius, nihilominus mūdāmur per pœ-
 nitentiā in ſanguine domini. Lauabis
 me (ait Dauid, qui peccator fuit, ps. 50.)
 & ſuper niuem dealabor. Et dominus
 Deus per Iſa. c. 1. cum dixiſſet, Manus
 enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt, con-
 tinuò dixit, Lauamini, mundi eſtote,
 auferte malum cogitationū veſtrarum
 ab oculis meis. Qui ſcite agere peruer-
 ſe, & diſcite benè facere: quærite iudiciū
 ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, &
 defendite viduam. Et venite, & argui-
 te me, dicit dominus. Si fuerint pecca-
 ta veſtra vt coccinum, quaſi nix dealba-
 buntur: & ſi fuerint rubra ſicut vermi-
 culus, velut lana alba erunt. Et Ezech.
 36. ait dominus, Dum ſanctificatus fue-
 ro in vobis coram eis (poſt pauca ſub-
 iunxit) Et effundam ſuper vos aquam
 mundā, & mundabimini ab omnibus
 inquinamentis veſtris, & ab vniuerſis
 idolis veſtris: & dabo vobis cor nouum,
 & ſpiritum nouum ponam in medio
 veſtri. *Verumtamen v. homini illi, per quē
 tradetur.* Annuntiavit illi dominus per-
 ditionem, & dānationem eius, ne quic-
 quā intactū relinqueret, quo illum ab
 incepta iniquitate reuocare poſſet, nūc
 beneficijs, nunc minis & terroribus il-
 lius conuerſionē procurauit: in ſigne no-
 bis relinquēs exemplū (præcipuè quib^o
 cura incumbit animarum) vt nihil in-
 tentatum ad reuocandum peccatorē à
 via ſua mala relinquamus. Legimus ſi
 quidem Ezech. 3. Si dicente me ad im-
 pium, Morte morieris, non annuntia-
 ueris ei, neq; locutus fueris, vt auertatur
 à via

Per pœni-
 tentiā in
 ſanguine
 Chriſti
 munda-
 tur.

Eccleſia
 Catholi-
 ca vnica
 & imma-
 culata.

Peccator
 admonē-
 dus & a-
 uocandus
 vt à via
 ſua mala
 deſiſtat.

à via sua impia, & uiuat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinè autè eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaueris impio, & ille non fuerit conuersus ab impietate sua & à via sua impia: ipse quidè in impietate sua morietur, tu autè animam tuà liberaſti. Et ipsi discipuli postquam dñm audierunt loquentem, & cōminantem proditori, cœperunt quærre inter se quis esset ex eis, qui hoc facturus erat? Meritò quidem (& si sibi nihil conscij erant) timebant. Quis enim horrendam traditione Iude non timeret, nisi ipse author sceleris? Et quis non horresceret verbū domini formidandū, *Veruntamen vae homini illi, per quem tradetur?* Vtile nobis exemplū hoc est ad Dei flagella formidandum. Et cum nobis dñs bello, fame, peste, & terremotibus minatur, vnusquisq; intra se cogitet, an fortè aliquod detestabile peccatum habeat: & emendet errata. Sic enim fiet, vt dum quisq; formidat causam iræ Dei præbere, corrigatur: cumq; omnes à peccatis cessabunt, proculdubio dominus etiā auferet à nobis immissum flagellum. Pœnitentia enim uerò placatur dominus, qui Niniuitis pepercit pœnitentibus, & flagella iracundiæ suæ à Rege Dauid clementer auertit. Hoc est quod postulat ps. 84. *Conuerte nos Deus salutaris noster, & auerte iram tuam à nobis. Si nos conuerteris, iram auertes, & dimouebis flagella.* Conuertamur igitur à vijs nostris iniquis, sicut dicit Ioël c. 2. *Conuertimini ad me in toto corde vestro,*

in ieiunio, & fletu, & planctu. Quoniã dominus benignus est, & misericors, & præstabilis super malitia. Vtique flagellat auersos, & donat peccata conuersis, gratia domini nostri Iesu Christi: cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 250. in euangelium beati Luca ex cap. vigesimo secundo.

Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior. Dixit autem eis. *Reges gentium dominantur eorum qui potestatem habent, super eos benefici vocantur: vos autem non sic. sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat.* Permittuntur aliquando cadere iusti, vt se nouerint ex se fragiles esse, fortes verò gratia Dei. Humilitatis causa, vt exalcentur ab eo, qui nouit deponere potètes de sede, & exaltare humiles, exercentur à proprijs concupiscentijs. Priusquã humiliarer, ego deliqui: propterea eloquium tuum custodiui. Et, Bonum mihi quia humiliasti me, vt discã iustificationes tuas. psal. 118. Et beatus apostolus Paulus. 2. Cor. 12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Sathanæ, vt me colaphizet. Propter quod ter dominum rogavi, vt discederet à me: & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in

Iustos quare Deus cadere interdū permittat.

Pœnitentia placatur Deo.

ator
onè
& a
dus
via
nala
tat

Humilia
ri nos o-
portet in
nostris,
in solo
autē deo
gloriarī.

Humili-
tatē præ-
cipit.

infirmatē perficitur. Cum autē post
dñi resurrectionem, & spiritus sancti
aduentum recordabantur suæ fragili-
tatis beati apostoli, nimirum valde hu-
miliabantur, & cognoscebant à se esse
quod fuerant, & à Deo esse quod tunc
erant. Videte quo loco, & qua hora de
dignitate contendunt. Dominus se tra-
dendum esse illis annuntiat, & vnū ex
ipsis huius sceleris authorem futurū, &
fit contentio inter eos quis eorum vide-
retur maior. Recordemur ergo illud,
quod beatus apostolus Paulus ad Heb.
5. ait, Omnis namq; pontifex ex homi-
nibus assumptus pro hominibus consti-
tuitur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt of-
ferat dona & sacrificia pro peccatis, qui
condolere possit ijs, qui ignorant & er-
rant, quoniam & ipse circumdatus est
infirmatē: & propterea debet quem-
admodum pro populo, ita etiam pro se
metipso offerre pro peccatis. Et sic glo-
riabimur in solo Deo, & in nostris hu-
miliabimur. Quia propter dominus di-
xit illis, *Reges gentium dominantur eorū,*
& qui potestatem habent in eos, benefici vo-
cantur. Is est finis mundani dominij &
secularis, dominari. s. & beneficos vocari,
eo quòd officia & dignitates in secu-
lares homines conferat. Nihilominus
tamen oportet eos vigilare, ne super-
biant eo quòd dominantur, neq; etiam
dignitates & officia conferant indig-
nis: alioquin erunt rei iustitiæ distribu-
tiæ, secundū quam tenentur iure, &
causa rationabili distribuere, cōmutati-
uam autem ministrare rectissimè per

se & per eos, quibus illam administran-
dam committunt. *Vos autem non sic.*
Quibus beatus apostolus Petrus dixit
i. epistol. c. 5. Seniores, ergo, qui in vobis
sunt, obsecro consenior, & testis Chri-
sti passionum, qui & eius, quæ in futu-
ro reuelanda est, gloriæ cōmunicator:
pascite, qui in vobis est, gregē Dei, pro-
uidentes non coactē, sed spontaneè se-
cundū Deum: neq; turpis lucri gra-
tia, sed voluntariē: neq; vt dominantes
in cleris, sed forma facti gregis ex ani-
mo. Et cum apparuerit princeps pasto-
rū, percipietis immarcescibile gloriæ
coronam. Hæc est norma, quam ver-
tex apostolorū beatus Petrus episcopis,
& ecclesiasticis prælati relinquit, quam
ex ore dñi accepit cum dñum secu-
lare ab ecclesiastico regimine distingue-
ret dicens, *Vos autem non sic, sed qui ma-*
ior est in vobis, fiat sicut minor: & qui præ-
cessor est, sicut ministrator. Frustra ergo
contenditis, quis inter vos maior sit ha-
bendus post meū decessum. Non enim
vt gentium principes dominaturi estis:
sed qui in vobis maior est, fiat sicut mi-
nor: & qui cæteris fuerit præpositus, si-
cut ministrator. Beatus apostolus Pau-
lus hanc secutus regulam, Sic nos (ait)
existimet homo, sicut ministros Chri-
sti, & dispensatores ministeriorū Dei.
Hic iam quæritur inter dispensatores,
vt fidelis quis inueniatur. i. Cor. 4. Hoc
vtiq; pastorum est officium: quod etiam
præsentī vobis exēplo confirmo. *Nam*
quis maior est, qui recumbit, an qui mini-
strat? Nonne qui recumbit? Hoc per-

Ecclesia-
sticorum
prælato-
rum nor-
ma.

spi-

spicuum est digniore esse & maiorem qui recumbit: recūbit etenim dominus ministrat seruus. Nihilominus tamen ego in medio vestrū sum, sicut qui ministrat. Lauit enim pedes eorum, illos ad suam seruandā humilitatem docuit dicens, Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Cum igitur ego dñs & magister, nihilominus tamen sim sicut qui ministrat, quoniam filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suā in redemptionē pro multis: perspicuū debet inter vos esse, quicūque voluerit maior fieri, hunc aliorum ministrū, & qui p̄cessor fuerit, aliorū ministratorē fore. Propter quod nihil alienius à viro apostolico, quam de dignitate & principatu cōtēdere: quoniā hic aliorum est seruus & ministrator. Ob hanc potissimū causam beatus apostolus Paulus in supra posita sentētia ad Heb. 5. postquam miserā & fragilitatē pontificū ostendit, addidit, Neq; quisquam sumit sibi honorē, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Maxime reprehēdēdi sunt qui dignitatibus ecclesiasticis se volunt antepone, maiorique dānatione puniendi qui precibus & muneribus, vt ad eas promoueantur ceteros sollicitant. Satis hoc factorū canonum & summorū pontificū cēsuris cautum est: faxit Deus Opt. Max. vt inuiolabiliter obseruentur. Si enim Deo electiones ecclesiasticorū virorum committantur, habebimus bonos pastores, qui curā (vt decet) ouium suarū habentes vigilabunt, ne greges à lupis hæ-

tis corrumpātur, neue à virtute aberrant, & per deuia vitiorum, & cacumina peccatorū in præceps dilabātur: sed quod debile fuerit subleuabunt: quod infirmū, curabunt: quod contractū, cōsolidabunt: quod firmū & pingue custodient: scientq; officiū suum non esse regum, & seculi potestātū ministeriū, sed spirituale munus, & animarū ministratio. Ceterū tantū sibi proficient, & augebunt Dei gratiā, quanto plurimum salutē studuerint. Hoc enim faciens (ait apostolus ad .i. Timo. 4.) & teipsum saluū facies, & eos qui te audiunt. Beatus etiam Iaco. c. 5. Fratres mei (inquit) si quis ex vobis errauerit à Veritate, & cōuerterit quis eum, scire debet quoniā qui conuerti fecerit peccatorem aberrare viæ suæ, saluabit animā eius à morte, & operit multitudinem peccatorū. Tanta est vis charitatis, tantum præmiū veritatis: qui enim reduxerit à peccatis proximum, multitudinē peccatorum suorum alterius cōuersione cooperit gratia dñi nostri Iesu Christi, cui cū patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

*Tractatus. 251. in euangelium beati
Luca ex cap. vigesimo secundo.*

Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meā in regno meo, & sedeat is super thronos iudicantes duodecim tribus Israel. Quibus autem

Officiū
pastorū
est Cha-
ritatem
& verita-
tem exer-
cere.

De digni-
tate &
præemi-
nentia vi-
ri aposto-
lici non
conten-
dant.

Dignita-
tes eccle-
siasticas
ambien-
tes aduer-
tant.

autem in tentationibus domini permā
ferint apostoli cum eo videamus: pro-
culdubio in sequentibus, vt quando vo-
luerūt illū lapidare Iudæi: quando de-
trahebāt illi quōd cū publicanis & pec-
catoribus manducaret: quando abierūt
multi retrorsum, & dñs ad illos, Nun-
quid & vos vultis abire? Petrus autem
pro omnibus respondit, Domine quo
ibimus à te? Verba vitæ æternæ habes.
Quando volebant illū occidere, prout
Ioan. 11. dixit beatus Thomas, Eamus
nos, & moriamur cū illo. cæteri dixe-
runt, Magister modo volebant te inter-
ficere in Iudæa, & tu vadis illuc? In his,
& similibus tentationibus, quas dñs pas-
sus est à Iudæis, apostoli cum eo permā
ferunt semper cōstantes. Reor etiā eos
(quāuis non reperiatur scriptum) sæpe
suos à phariseis fuisse, vt à consortio
domini separarentur, & ab eo discede-
rent. Qui enim dicebant Ioā. 10. Dæ-
moniū habet, & insanit: quidem au-
ditis? non mirū, si quod dicebant popu-
lo, dicerēt aliquando & apostolis. Itaq;
cum dño perseverauerūt vsq; ad horā,
qua ipse se capi permisit. Quibus illius
perseuerantiæ mercedem promittit di-
cens, *Et ego dispono vobis sicut disposuit
mibi pater meus regnum.* Disposuit reg-
num pater Christo domino secundū
carnē patienti, sicut & ipse dixit, Opor-
tuit pati Christū, & ita intrare in glo-
riam suā. Dispositione igitur hac dispo-
suit Christus dñs etiam apostolis regnū.
Quod & beatus apostolus Paulus po-
stea Act. 14. Antiochiæ discipulis ma-

nifestavit dicens, Quoniā per multas
tribulationes oportet nos intrare in reg-
num Dei. Fructū tribulationis ad Ro. 5.
scripsit dicens: Gloriamur in tribulationi-
bus scientes quod tribulatio patientiam
operatur, patientia autē probationem,
probatio verò spem, spes autē non con-
fundit, quia charitas Dei diffusa est in
cordibus nostris per spiritū sanctū, qui
datus est nobis. *Ut edatis, & bibatis super
mensam meā in regno meo.* Non quidem
manducaturus in regnū celorum, aut
bibiturus Christus ascendit, qui dixit,
Non bibam de hoc vitis germine vsq;
dum illū bibam vobiscū nouū in regno
Dei. Sed mysticè hic locutus est, quia
quemadmodū in hac vita corpora no-
stra cibo & potu reficiuntur: sic in reg-
no Dei diuina visione & fruitione ani-
mæ beatificantur, reficiuntur, & recreā-
tur gloria inenarrabili. *Et sedeat super
thronos, iudicantes duodecim tribus Israel.*
Assessoriam in iudicio potestatem illis
promittit. Itaq; tria sunt quæ perma-
nentibus in tentationibus cum dño pro-
mittuntur. Primū dispositio regni: de
quo dominus Ioā. 17. Pater, quos dedi-
sti mihi, volo vt vbi ego sum, & illi sint
mecum. Et 12. Siquis mihi ministrat,
me sequatur: & vbi ego sum, illic &
minister meus erit. Secundū satietas in
gloria. Satiabor (ait David) cum appa-
ruerit gloria tua. Tertiū assessoria cum
iudice potestas: quod solis apostolis pro-
prium est. Cæteris iustis honor in iudi-
cio datur cōparationis, sicut scriptū est
Matt. 12. Viri Niniuitæ surgēt in iudi-

Intenta-
tionibus
& perse-
cutioni-
bus Chri-
sti cōstā-
ter perse-
uerarunt
Aposto-
li.

Perseue-
rātiemer-
cedē pro-
mittit
Christus

Mysticè
hic loqui-
tur Chri-
stus.

Tria intē-
tationib⁹
perseue-
rantibus
promit-
tit Chri-
stus.

cio

cio cum generatione ista, & condēnabunt eam: quia pœnitentiã egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce plusquàm Ionas hic. Regina Austri surget in iudicio cū generatione ista, & condēnabit eam: quia venit à finibus terræ audire sapientiã Salomonis, & ecce plusquàm Salomō hic. Nihil ergo est virtutis, nihil laboris, quod non debeamus totis viribus, totaq; animi cōtentione amplecti, vt tantæ dignitatis possim⁹ esse participes. Leue namque momentaneū est quicquid tribulationis, infirmitatis, vel paupertatis in seculo patimur, dicente beato apostolo Paulo. 2. Cor. 4. Id enim quod in præsentī est momentaneū & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternū glorię pondus operatur in nobis, non contēplanti bus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videtur, temporalia sunt: quæ autē non videtur, eterna sunt. Disponit ergo nobis Christus regnū, & promittit illud se nobis daturum. Quis enim est homo, qui si ad aliquod tēporale regnū asciretur, non facili relinqueret ea, quæ in sua possidet patria: præcipuè si regnum illud ditissimū esset, & salubris habitatio? Quanto magis igitur omnia debemus vt stercora arbitrari & negligere, vt cœleste possimus regnum possidere, & cū Christo regnare? Regnū tuum (inquit David) regnum omnium seculorum. Non enim vnquā deficit, neq; deficit ipsi regno in illo regnantes. Quod si crederemus facile incolis, & ciuib⁹ regni, si nos per suos ora-

tores & literas ad regnandū in opulentum & salubre regnū vocarent: credamus potius dño nostro Iesu Christo dicenti, *Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnū.* & alibi, *Vbi ego sū, illic minister meus erit.* & iterū, *Pater quos dedisti mihi, volo, vt vbi ego sum, & illi sint mecū.* Illius regni sanietas & abundantia & desiderij hominis plenitudo illis verbis ostenduntur, *Ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo.* Quod simile est illi sententiæ, quam dominus Ioā. 4. mulieri Samaritanæ dixit, *Omnis enī qui biberit ex aqua hac, sitiet iterū: (fontē, è quo hauriebat mulier ostendens) qui autē biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternū: sed aqua, quā ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salietis in vitam æternā.* De quo David dixit, *Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbim⁹ lumē.* ps. 35. *Accēsa mulier tam salubris aquę desiderio respondit, Domine. da mihi hanc aquā, vt non sitiam iterū, & non veniā huc haurire.* Hanc sitim David ps. 47. exprimit dicens, *Sitiuit anima mea ad Deū fontem viuū, quæ admodum desiderat ceruus ad fontes aquarum.* In hoc maximè distat aqua Dei à mundi aqua. Nam mundana etsi reficiat, sitim tamen omnino nō extinguit. *Factus es rex: aliquid ampli⁹, vel in regno, vel exterius concupiscis. Factus es diues, aliquid amplius sitis. Onere subleuatus: non tamen sitis tua ideo est extincta. Ingressus es in regnū cœlorū: cessat sitis, non est quod amplius urgeat, non*

si dicitur
omnino
regnum

Regnū
Christi
quale.

Tribula-
tionū pa-
tientia
quantū
operetur

Munda-
na non fa-
tiant,

quod

Cœlestia
omnino
satiant.

Quod desideratum molester, omnia parata sunt, satiatus es, iam non est quod sitias, seu ad quod gustandū te famelī mulēt. Sed ineffabili modo gustus semper pascitur, & semper esurit pasci: nō quod doleat, sed quod delectetur, quoniam nunquā fastiditur quod manducatur, sicut terren⁹ cibus & potus. Quāvis enim satiatus à mensa recedas, fastidis tamen sæpius eundē cibum sumere. Hic verò felicissimus, & suavissimus cibus sariat, nec fastiditur, dicente scriptura, Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me adhuc sitient. gratia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperiū per oīa secula seculorū. Amen.

*Tractatus. 252. in euangelium beati
Lucæ ex cap. vigesimo secundo.*

Ait autem dominus Simoni, Simon ecc. *Accē Sathanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Nimis desiderauit, & exquisiuit omnibus modis Sathanas beatos apostolos cribrare sicut triticū, huc atq; illuc cōmouens, atque dispergens. Hoc autē non tantum ante resurrectionē domini, sed & post spiritus sancti aduentū minis & flagellis, & vsq; ad necē vniuscuiusq; illorū procurauit, tentās si posset illos à fide auellere. Sed frustra tentauit, & inaniter expetiuit: nempe dñs rogauit pro illorum fide & cōstantia. Qui etli ad horam in passione turbati sunt, & per illud tridū

mortis domini fidē amiserunt diuinitatis, & resurrectionis dñi: tamen deinceps intrepidi permanserūt. Ante passionē etiam dño cadē summopere procurauit dæmon, vidēs multos à vijs suis malis cōverti, & volēs experiri vtrum Deus esset, & mori se non permetteret: an verò homo tantū esset, & mori posset sicut & cæteri. Si enim cognouisset morte dñi se esse dānandos & vincendos, nunquā regem gloriæ dñm crucifixissent, vt. 1. Cor. 2. ait beatus apostol⁹ Paulus. Quod cum in passione suspicatus esset, vxori Pilati in visu apparuit, & multa prædixit futura mala Romanis. Quæ ipsa retulit per nuntiū ad virum dicens Matt. 27. Nihil tibi, & iusto illi, multa enim passa sum hodie in visu propter eū. Sed maledictus dēmon ita sigillū malitiæ suæ in corde Iudæ (vt beatus Ioannes dicit c. 13. Cum autem diabolus iam misisset in cor, vt traderet eū Iudas Simonis Iscariotes) & in cordibus Iudæorū impresserat, vt iam illos ab incepto reuocare non potuerit. Potest quidē diabolus malas cogitationes in cor immittere: postquā autē imisit & libertate arbitrij in corde radicatae sūt, nō est eius eas à corde amouere. Expetiuit ergo illos cribrare, ventilare, & ad nihilum reducere, si posset. *Ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua.* Fides Petri in ecclesia (qua confessus est dñm dicens, Tu es Christus filius Dei viui) deficere non potest. Ideo vero dicitur eius, quoniā ille omnium nomine eam confessus est. Dicitur etiā eius, quoniā

Diabolo
mira ten
tauit vt
salutem
nostram
impedi
ret.

Potest est
Dæmon
malas co
gitation
nes incor
da homi
num im
mittere,
sed non
iterum
euellere.

D. Petr⁹
apostolo
rum prin
cep⁹, &
primus
fidei pro
fessor.

ipse

Apost
lorum
des ex
morte
Christi
corru
rat.

ipse est apostolorum caput & princeps, cui dictum est, Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in caelis est. Et ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & portae inferi non praeualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauis regni caelorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis. Matt. 16. *Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Cum illum aliquando conuersum audimus, aliquando auersum intelligimus: utpote quando ter dominum negauit, & cum ceteris non solum ore confessionem fidei amisit, sed nec corde fidem retinuit, eo quod illi dicitur, *Et tu aliquando conuersus.* Quod illi dominus non diceret, nisi praesciret illum aliquando auersum fore. Quod etiam manifestissime comprobatur ex sequentibus cap. 24. Cum enim angeli mulieribus dominicam resurrectionem nuntiarent, idque referre iuberent (secundum Marc.) Petro & ceteris apostolis illae regressae a monumento renuntiauerunt haec omnia illis undecim, & ceteris omnibus: & uisa sunt ante illos sicut deliramentum uerba ista, & non crediderunt illis. Ecce quemadmodum a corde beati Petri & aliorum discipulorum deciderat fides, quae sane firmissima in corde beatissimae uirginis semper permansit. Quae etiam beatus Marcus confirmat dicens, Surgens autem Iesus mane prima sabbati apparuit primo Mariae Magdalena, de qua eiecerat septem daemones. Illa uadens nuntiavit ihs, qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus: & illi audientes quia uiueret, & uisus esset ab ea, non crediderunt. Perspicuum est inter illos lugentes & flentes beatum fuisse Petrum, cui dominicam resurrectionem nuntiare angeli mulieribus praeeperunt. Et cum Ioan. 20. currebant Petrus & ipse Ioannes, uiderentque sepulcrum uacuum, & linteamina, quibus dominus quieuerat inuolutus, & sudarium plicatum seorsum, uidit, & credidit Ioannes: non dom enim sciebat scripturas, quia oportuit eum a mortuis resurgere. Hac tamen infirmam Petri fidem dominus confirmauit eodem die ipsi apprensus. Quod ex eo manifeste comprobatur, quod redeuntibus ab Emaus duobus illis discipulis Cleophae & Ammoni, domumque introeuntibus ceteri occurrerunt dicentes, Quia surrexit dominus, & apparuit Simoni. Huius etiam apparitionis testis est beatus apostolus Paulus. 1. Corinth. 15. Tradidi enim (inquens) uobis in primis quod & accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die secundum scripturas, & quia uisus est Cephae, & post haec undecim. Primum ponit Petro apparuisse dominum, quam ceteris, deinde undecim, deinde alias refert apparitiones. Cum

Infirma
Petri fi-
des a dño
confirmatur.

Apostolorum
fides ex
morte
Christi
corruerat.

escit
non
as co
tio-
ncof
omi-
n in-
tere,
non
um
llere,

Petrus
titolo
a prin
, &
nus
i pro
or.

autem

autem dicit vndecim, aderat etiam beatus Petrus, alias non dixisset vndecim. Constat igitur beatum Petrum à fide defecisse corde, & ore negasse redemptorem, nec domini credidisse resurrectionem quousque sibi dominus appareret. Ceterum in ecclesia fides non defuit in beatissima virgine, & in alijs iustis per mundum sparsis, qui aduentum domini, eius mortem, & resurrectionem expectabant. Qui etiam si fidem huius hominis & Dei dñi nostri Iesu Christi peculiarem non habebant, credebant tamen eum postquam mortuus esset, resurrecturum, etiam secundum Abulensem in introductione in beati Matt. euangelium quæst. 11. & c. 16. quæst. 38. Firmissime ergo inhæredum fidei Petri, fidei ecclesie Romanæ, quæ primum tenet in toto terrarum orbe, & caput est omnium ecclesiarum. Quisquis autem ab hac deuiat, si pertinaciter suo adhæreat errori, hæreticus censendus est, & tamquam hæreticus puniendus. Vera equidem semper manet veritatis ore prolata sententia, *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Non ergo mirum si fratrum prouincialia, atque etiam generalia concilia confirmet summus Pontifex, & ab illa confirmatione eorum dependeat robur. Non enim Ioanni nec Iacobo dixit, Confirma fratres tuos, sed Petro, cuius summi pontifices Romani successores sunt, & sicut Petrus, vicarij Christi, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria,

& imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Tractatus. 253. in euangelium beati Lucae ex cap. vigesimo secundo.

Quid dixit ei, Domine tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire. At ille dixit, Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse me. Promptam ostendit beatus Petrus voluntatem ad moriendum pro Christo: sed nuda voluntas à gratia, & in se ipsa confisa perficere bonum non potest. Relicti sunt ad breue tempus apostoli in infirmitate sua, ut infirmorum nouerint compati fragilitati. Velle (inquit beatus apostolus Paulus ad Ro. 7.) adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Caro enim (ad Gal. 5.) concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem: hæc enim sibi inuicem aduersantur, ut non quæcunque vultis illa faciatis. Et dominus cum reuersus ab oratione inuenisset Petrum, Iacobum, & Ioannem dormientes dixit Simoni. Simon dormis? Non potuisti vna hora vigilare mecum? Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Vnde & ps. 6. Dauid ait, Miserere mei domine quoniam infirmus sum: sana me dñe, quoniam cõturbata sūt ossa mea. Nemo ergo de se presumat, nemo sibi arroget: sed cum propheta dicat, Miserere mei domine, quoniam infirmus sum. De domino autem confidat dicens, Qui confidunt in domino, sicut mons Sion: non cõmouebitur in

Nuda nō
stra volū
tas absq;
diuina
gratia p.
fecti ni
hil absol
uere po
tuit.

Spes
re oī
stra
Deo
& in
solo
riem

Romana
ecclesia
caput o
nium ec
clesiarū.

Summus
pontifex
cōfirmat
genera
lia & pro
uincialia
mona
chorum
concilia.

De seip
so nemo
presu
mat.

Super
pōna.

ater.

æternum qui habitat in Ierusalem.

In domino confido: quomodo dicitis animæ meæ, Transmigra in montem sicut passer? Et alibi, In Deo meo transgrediar murum. Et cum beato apostolo Paulo, Omnia possum in eo, qui me confortat. Phil. 4. Proculdubio enim existimauit Petrus nunquam se dominum negaturum, qui ad vocem vnus ancillæ in domo Annæ palàm dixit, Non sum: & in domo Cayphæ bis addito etiam iuramento & anathemate, Quia nescio hominem istum, quem dicitis: Marc. 14. Nobis etiam relinquens exemplum egregium ne nostris vitibus multum tribuamus, sed omnis spes fortitudinis nostræ in Deo sit, & illi committamus animas nostras, & de quacunque in nobis virtute gratias illi referamus scientes, & dicentes cū Dauid ps. 93. Nisi quia dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Si dicebam, Motus est pes meus: misericordia tua domine adiuuabat me. Et ps. 9. Qui habitat in adiutorio altissimi: & in protectione Dei cœli commorabitur. Et ps. 117. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos. Hæc autem sic oportet fieri, vt qui gloriatur in domino gloriatur. 1. Cor. 1. & nemo superbiat, sibi, suisque vitibus virtutes tribuens. Superbia enim angelus è cœlo cecidit in infernum, & homo deiectus est à paradiso deliciarum. Ideo per Iere. c. 9. dominus ait, Non glorie-

tur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur diues in diuitijs suis. Sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum dominus, qui facio misericordiam, & iusticiam, & iudiciū in terra. Hæc enim placent mihi, ait dominus. Ecce arrogauit sibi Petrus, arrogauerunt etiam sibi cæteri apostoli. Cum enim Marc. 14. dixisset Petrus, Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter (ait Marcus) & omnes dicebant. Longè profectò aliud euenit quum omnes relicto eo fugerunt, & Petrus post fugam reuersus à longè secutus est dominum, terq; negauit. Cui tantum sibi tribuenti dominus respondit, *Dico tibi Petre, non cantabis hodie gallus donec ter abneges nosse me.* Qui interiora cernit, & scrutatur occulta cordis, vera dicit: omnis autem homo mendax. Proculdubio quando hoc protestatus est Petrus, & cæteri apostoli, verum professi sunt, sic enim existimauerunt futurum & se facturos: decepti sunt autem putantes nunquam se à domino posse separari. Sed cum se dominus capi permisisset, humana fragilitate noluerunt vinculorū eius esse socij, quousq; virtute ex alto induti, iam non sibi, sed dño confidentes non solum capi, & in vincula conijci, sed etiā mori libenter voluerunt. Nos igitur domino adhaerentes, & illius virtuti, non nostræ infirmitati cōfidetes parati simus pro illo (quoties oportuerit) vitā cū sanguine funderē. Ceterū mirari non desino miserā nostram,

Spes autē oisnostra in Deo sit: & in eo solo gloriemur.

Superbia pena.